

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДОНЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТУСА

ШЕВЧУК ДЕНИС РУСЛАНОВИЧ

Допускається до захисту:
в.о. завідувача кафедри
української мови, теорії та
історії української і світової
літератури,
доктор філософії за спеціальністю
035 Філологія
_____ О.А. Гаврилюк
« ____ » _____ 2024 р.

ХУДОЖНІЙ І ВИХОВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ
ПОЕЗІЇ ДЛЯ ДІТЕЙ ІВАНА АНДРУСЯКА

Спеціальність 035 Філологія
Магістерська робота

Науковий керівник:
О.В. Пуніна, доцент кафедри
української мови, теорії та історії
української і світової літератури, к. філол. н.

Оцінка: _____ / _____ / _____
(бали / за шкалою ЄКТС / за національною шкалою)

Голова ЕК: _____
(підпис)

Вінниця – 2024

АНОТАЦІЯ

Шевчук Д. Р. Художній і виховний потенціал поезії для дітей Івана Андрусяка. Спеціальність 035 «Філологія», освітня програма «Українська мова та література». Донецький національний університет імені Василя Стуса, Вінниця, 2024.

У кваліфікаційній роботі досліджено художній і виховний потенціал поезії для дітей Івана Андрусяка. Проаналізовано жанрове і тематичне розмаїття його творчості, художню образність, дидактичну спрямованість творів, а також їхній вплив на формування емоційної і когнітивної сфер у дітей дошкільного віку.

Ключові слова: поезія для дітей, виховний потенціал, художня образність, жанрове розмаїття, дошкільний вік.

59 с., 48 джерел.

Shevchuk Denys. Artistic and educational potential of poetry for children by Ivan Andrusyak. Specialty 035 "Philology", educational program "Ukrainian language and literature". Vasyl Stus Donetsk National University, Vinnytsia, 2024.

The qualification paper investigates the artistic and educational potential of Ivan Andrusyak's poetry for children. The genre and thematic diversity of his works are analyzed, as well as their artistic imagery, didactic orientation, and influence on the emotional and cognitive development of preschool children.

Key words: children's poetry, educational potential, artistic imagery, genre diversity, preschool age.

59 pages. Bibliography: 48 items.

ЗМІСТ

ВСТУП.....	4
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ ДЛЯ ДІТЕЙ	7
1.1. Характерні особливості літератури для дітей	7
1.2. Функції дитячої літератури та її вплив на формування особистості дитини.....	13
1.3. Особливості читацької рецепції у дошкільному віці	17
РОЗДІЛ 2. ТВОРЧА ОСОБИСТІСТЬ ІВАНА АНДРУСЯКА ЯК ДИТЯЧОГО ПИСЬМЕННИКА	21
2.1. Входження Івана Андрусяка в дитячу українську літературу	21
2.2. Жанрове і тематичне розмаїття художніх творів для дітей Івана Андрусяка.....	26
2.3. Авторський погляд на поезію для дітей	28
РОЗДІЛ 3. ПОЕЗІЯ ДЛЯ ДІТЕЙ ІВАНА АНДРУСЯКА: ХУДОЖНЬО-ВИХОВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ.....	33
3.1. Художня образність поетичних творів для дітей Івана Андрусяка	33
3.2. Гра з читачем як основа дитячої поезії письменника.....	36
3.3. Вплив на емоційну і когнітивну сфери поезії для дітей дошкільного віку	41
ВИСНОВКИ	52
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ.....	55

ВСТУП

Поезія для дітей завжди була і залишається важливим інструментом виховання та естетичного розвитку молодого покоління. Вона допомагає формувати світогляд, розвивати емоційну чутливість і здатність до співпереживання, а також сприяє мовленнєвому й інтелектуальному збагаченню дитини. Особливу роль у цьому процесі відіграє творчість сучасних авторів, таких як Іван Андрусяк. Його поезія для дітей вирізняється яскравими образами, музичністю і глибоким змістом, що дає змогу не лише захопити юного читача, але й делікатно вплинути на його внутрішній світ. Вірші Андрусяка відкривають перед дітьми багатство української мови, красу природи та глибину людських почуттів, сприяючи їх духовному зростанню й моральному вихованню.

Творчістю Івана Андрусяка цікавилися дослідники Р. Кухарук, А. Григорук, Ю. Логвиненко, І. Цапліна, М. Перегінська, І. Бойчук, Н. Сварич та ін. Частина з них намагалися дослідити авторську свідомість та особливості й форми її вираження в ліриці митця. Проте досліджень художнього та виховного потенціалу дитячої лірики письменника практично немає, тому виникає необхідність у глибшому аналізі його творчості.

Актуальність роботи визначається важливістю вивчення художнього і виховного потенціалу дитячої поезії у формуванні особистості молодого покоління. У сучасному світі, де діти часто піддаються впливу цифрових технологій та інформаційного перевантаження, література залишається потужним засобом для розвитку їх мислення, уяви та емоційної сфери. Творчість Івана Андрусяка, одного з найвідоміших сучасних українських поетів, є чудовим прикладом такого впливу. Його вірші для дітей сповнені доброти, тепла і любові до рідної землі, що робить їх надзвичайно важливими у вихованні патріотичних почуттів та моральних цінностей. Дослідження художнього і виховного потенціалу поезії Андрусяка дає змогу не лише краще зрозуміти специфіку його творчого методу, але й розкрити нові можливості використання дитячої літератури у педагогічному процесі.

Мета дослідження полягає в аналізі художніх та виховних можливостей поезії Івана Андрусяка для дітей, а також визначенні її ролі у формуванні естетичних, моральних і патріотичних цінностей у дітей дошкільного віку.

Досягнення поставленої мети зумовило виконання таких **завдань**:

- розглянути характерні особливості літератури для дітей;
- дослідити функції дитячої літератури та її вплив на формування особистості дитини;
- визначити особливості читацької рецепції у дошкільному віці;
- ознайомитися із входженням Івана Андрусяка в дитячу українську літературу;
- дослідити жанрове і тематичне розмаїття художніх творів для дітей Івана Андрусяка;
- оцінити авторський погляд на поезію для дітей;
- розглянути художню образність поетичних творів для дітей Івана Андрусяка;
- розглянути гру з читачем як основу дитячої поезії письменника;
- дослідити вплив на емоційну і когнітивну сфери поезії для дітей дошкільного віку.

Об'єктом дослідження є поетичні твори Івана Андрусяка, створені для дитячої аудиторії.

Предметом дослідження є художній і виховний потенціал цих творів, їхній вплив на формування естетичних, моральних і патріотичних цінностей у дітей.

Матеріалом дослідження слугував творчий доробок письменника, а саме його дитячі твори: збірка віршопісень «Зайчикова казка» [1], збірка віршів для дітей «Лякація» [2], цикли віршів «Чупакабра та інші зайчики» та «Усе солодший сад» [3].

Методологічну основу роботи складають:

- описовий метод, який дає змогу систематизувати та представити основні характеристики поетичних творів І. Андрусяка для дітей, аналізувати їх змістові та художні особливості;

– метод ідейно-художнього аналізу, який допомагає розкрити смислове наповнення віршів, ідеї, що закладені автором, та способи їх художнього втілення;

– елементи рецептивної поетики, які дозволяють дослідити сприйняття творів дітьми, їх вплив на емоційний та інтелектуальний розвиток юної аудиторії;

– інтертекстуальний аналіз, який спрямований на виявлення зв'язків поезії Андрусяка з іншими літературними творами, традиціями та культурними контекстами, що допомагає глибше зрозуміти його творчість та її місце в літературному процесі.

Наукова новизна роботи полягає в комплексному аналізі художнього та виховного потенціалу творчості Івана Андрусяка, що до цього часу практично не було досліджено. У роботі буде здійснено оцінку впливу його поезії на моральне виховання та естетичний розвиток дітей.

Практична значущість дослідження. Результати дослідження можуть сприяти популяризації сучасної української дитячої літератури та інтеграції її у навчально-виховний процес, що підвищить ефективність освіти і духовний розвиток молодого покоління.

Структура і обсяг роботи. Робота складається із вступу, трьох розділів, загальних висновків та списку використаних джерел. Перший розділ присвячено теоретичним аспектам вивчення художньої літератури для дітей. У другому розділі розглядається специфіка творчості Івана Андрусяка, особливості його поетичного стилю, досліджується художній і виховний потенціал поезії для дітей Івана Андрусяка, зокрема аналізуються тематика, головні мотиви та образи, емоційний вплив на молодшу читацьку аудиторію та виховний потенціал творів. Загальні висновки підсумовують дослідження й окреслюють його подальші перспективи. Загальний обсяг магістерської роботи – 59 сторінок.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ВИВЧЕННЯ ХУДОЖНЬОЇ ЛІТЕРАТУРИ ДЛЯ ДІТЕЙ

1.1. Характерні особливості літератури для дітей

Література для дітей – це особливий різновид художньої літератури, що має власні характерні риси та виконує важливі функції у формуванні світогляду й естетичних уподобань молодших читачів. Вона не лише розважає, але й навчає, розвиває уяву, виховує моральні якості та сприяє пізнанню світу. Дитяча література відрізняється від літератури для дорослих за багатьма параметрами, включаючи тематику, стиль, мову та методи подачі матеріалу. У ній акцентується на простоті викладу, яскравих образах, пригодницьких сюжетах і доступних для розуміння моральних уроках. Література для дітей повинна враховувати вікові особливості та інтереси своєї аудиторії, адже саме від цього залежить, наскільки ефективно вона виконає свою просвітницьку і виховну місію.

«Дитяча література» – термін, наділений суперечливими тлумаченнями. У сучасних словниках та літературознавчих довідниках зустрічаються два різних визначення. Ю. Ковалів у першому томі «Літературознавчої енциклопедії» розрізняє «дитячу літературу» і «літературу для дітей» і пропонує таке пояснення: «Дитяча література – це усна і писемна словесність, створена дітьми. Вона включає різні жанри фольклору, безпосередньо пов'язані з грою. Дитяча література має синкретичний характер, специфічну художню форму з нахилом до ритмізованого мовлення, словотворчості та розкутого фантазування. Це поняття охоплює також перші літературні спроби юних авторів (поезія, проза тощо), опубліковані у періодиці для дітей» [35, с. 285].

В. Вовк стверджує, що «дитяча література – це відкриття у малому космосі великого життя» [11]. Вона не існує ізольовано від загального літературного процесу. Основні тенденції та напрямки літератури знаходять своє втілення як у літературі для дорослих, так і в дитячій літературі.

О. Цалапова визначає літературу для дітей як особливий спосіб спілкування дорослих з дітьми, що надає чудову можливість передати молодому поколінню багатовіковий досвід життя в суспільстві [45].

І. Круть визначає «дитячу літературу» як шанс для дорослих потрапити у світ, де здивування, радість і цікаві відкриття ніколи не закінчуються [30].

У «Лексиконі загального та порівняльного літературознавства» Л. Сердюк пропонує інше тлумачення, визначаючи «дитячу літературу» як художні, наукові та науково-популярні твори, які призначені для читання дітьми. Часто це поняття також охоплює твори «дорослої» літератури, які стали невід'ємною частиною дитячого читання [33, с. 149].

На нашу думку, література для дітей – це спеціально створені твори, призначені для читання молодшими читачами різних вікових категорій, починаючи з дошкільного віку. Ця література включає в себе різноманітні жанри: від казок і пригодницьких історій до виховних та наукових книг, які сприяють розвитку фантазії, моральних цінностей і когнітивних здібностей дітей.

Специфіка дитячої літератури залежить від вікових особливостей її читачів, так як кожен художній твір спрямований на певну вікову категорію аудиторії. Ці категорії включають молодшу та середню дошкільну вікову групу (3-5 років), старшу дошкільну та молодшу шкільну вікову групу (5-11 років), середню шкільну вікову групу (11-14 або 15 років), а також старшу шкільну вікову групу (від 15 до 17-18 років).

Однак цей поділ є умовним, так як він не завжди враховує індивідуальні різноманітності в розвитку дитини, її природні здібності, рівень навичок у читанні та інші аспекти.

Часто літературні твори представлені для читачів молодшої і середньої або середньої і старшої шкільних груп, так як вони можуть відповідати більш широкому віковому спектру читачів. Деякі дослідники дитячої літератури висловлюють сумнів щодо такого поділу, наголошуючи на необхідності індивідуального підходу до вибору літературних творів для кожної дитини.

Літературі для дітей властива розширена система жанрів, аналогічна тій, що існує у загальній літературі. Жанр визначається конкретними сюжетними або стилістичними особливостями твору. Від найдавніших часів до літератури для дітей увійшли такі жанри, як повчання, міфи, перекази, біблійні легенди та казки. Навіть у сучасному дитячому читанні продовжують існувати традиційні жанри, такі як казка, оповідання, повість, роман, новела, байка, легенда, притча та віршовані твори. У сучасній літературі переважають жанри, що виникають внаслідок синтезу та дифузії жанрових форм. Ці нові жанри зберігають свої основні атрибути, одночасно проймаючись процесом модифікації та взаємного впливу, наприклад, сімейні та казково-побутові історії, "комічна" епопея, психологічна повість.

Твори літератури для дітей мають і свої особливі ознаки, які відрізняють їх від літератури для дорослих. Найбільш характерні ознаки літератури для дітей згруповані в табл.1.1.

Таблиця 1.1

Характерні ознаки літератури для дітей

№ за/п	Ознака	Опис
1	Наявність у творі предметного, конкретно-життєвого художнього образу	Літературні твори зазвичай наповнені образами, які відображають реальні або вигадані події, ситуації, персонажів. Ці образи повинні бути конкретними та життєвими, щоб викликати у читача певні емоції та асоціації. Вони можуть бути метафоричними або символічними, але завжди мають бути зрозумілими і відчутними
2	Багатство, точність та емоційність мови	Мова літературного твору вирізняється своєю багатогранністю та виразністю. Автори використовують різноманітні стилістичні засоби, щоб передати свої думки, настрої та почуття. Точність мови забезпечує чітке і зрозуміле вираження ідей, а емоційність допомагає викликати у читача відповідні реакції та співпереживання
3	Ліризм розповіді	Ліризм – це особлива емоційна забарвленість, що додає тексту відчуття ніжності, теплоти, інтимності. Ліризм може проявлятися через внутрішні монологи персонажів, їх переживання та роздуми, а також через авторське ставлення до подій і героїв твору
4	Динамічність розвитку сюжету	Динамічний сюжет відрізняється активним розвитком подій, постійною зміною ситуацій, конфліктів та їх розв'язання. Це тримає увагу читача, викликає інтерес і бажання дізнатися, що буде далі. Динаміка сюжету сприяє напруженню та захопленню під час читання

Джерело: [5]

Ці ознаки є фундаментальними для більшості літературних творів і допомагають створити багатогранні, виразні та емоційно насичені тексти, які зачіпають читача і залишають тривалий враження. Останні названі три ознаки властиві й для літератури, адресованої дорослому читачеві, але для дитячих творів ці риси особливо важливі. Художні твори, позбавлені цих характерних ознак, не можуть мати успіху у дітей.

В. Винник дослідив особливості поетики сучасних постмодерних творів та виокремив децю інші риси сучасної дитячої літератури (табл.1.2).

Таблиця 1.2

Риси сучасної дитячої літератури

№ за/п	Риси	Характеристика
1	Запозичення сюжетів та образів	Сучасні автори активно використовують відомі мотиви, сюжети та образи з класичної літератури, народних казок та міфів, адаптуючи їх до сучасних умов і потреб аудиторії. Це дає змогу створювати знайомі, але водночас нові і захоплюючі історії
2	Незмінність світобудови та правил гри	У дитячих творах часто зустрічається стабільність світобудови, де діють чітко визначені правила. Це дає змогу дітям краще орієнтуватися в сюжеті та легше зрозуміти основні ідеї твору
3	Казково-міфологічна, фантастична модель часопростору	Використання казкових, міфологічних та фантастичних елементів створює особливий часопростір, який захоплює уяву дітей і робить історії яскравими та незабутніми
4	Інтертекстуальність	Сучасна дитяча література часто включає елементи інтертекстуальності, де тексти взаємодіють один з одним, посиляючись на інші твори, що розвиває у дітей навички критичного мислення і вміння помічати приховані зв'язки
5	Максимальна увага до рис цільової аудиторії	Автори звертають велику увагу на потреби, інтереси та психологічні особливості своєї цільової аудиторії, адаптуючи стиль та зміст творів для різних вікових груп
6	Вміщення національних та інтернаціональних ідей у твір	У дитячій літературі часто відбиваються як національні традиції та цінності, так і інтернаціональні ідеї, що сприяє вихованню у дітей толерантності та розуміння культурного різноманіття
7	Інноваційність	Сучасні дитячі книги часто містять інноваційні підходи як у змісті, так і у формі. Це може включати інтерактивні елементи, використання нових технологій або нестандартних художніх рішень
8	Фантазійність	Важливою рисою є фантазійність, яка допомагає дітям розвивати уяву та творчі здібності. Фантазійні елементи часто переплітаються з реальністю, створюючи багатшарові історії

9	Художня реальність, позбавлена ідилій	Сучасна дитяча література прагне до реалістичного зображення світу, включаючи складні та суперечливі моменти, що допомагає дітям готуватися до реального життя, не втрачаючи при цьому оптимізму та віри у добро
---	---------------------------------------	--

Джерело: [8, с. 198]

В. Кизилова у своїх роботах аналізує поетику творів для дітей, звертаючи увагу на такі специфічні особливості (табл.1.3).

Таблиця 1.3

Специфічні особливості творів для дітей

№ за/п	Особливості	Характеристика
1	Сюжетність наративу	Центральним елементом дитячих творів є захоплюючий сюжет, що тримає увагу маленьких читачів, створюючи динамічні та захоплюючі історії. Сюжетність допомагає дітям краще сприймати інформацію та насолоджуватися читанням
2	Використання історичних та екзотичних матеріалів	Додавання історичних і екзотичних елементів робить тексти більш привабливими та інформативними. Такий підхід не лише розважає, але й розширює кругозір дітей, знайомлячи їх з різними культурами, епохами та подіями
3	Утвердження етичних та естетичних норм	Дитяча література відіграє важливу роль у формуванні етичних та естетичних цінностей. Через свої твори автори впливають на моральне виховання дітей, прищеплюючи їм почуття справедливості, доброти, краси і гармонії
4	Наявність предметного, конкретно-життєвого художнього образу	Твори для дітей часто використовують конкретні, предметні образи, що допомагає юним читачам краще зрозуміти та візуалізувати описане. Це робить історії більш зрозумілими та близькими до реального життя дитини
5	Зв'язок жанру та тематики твору	У дитячій літературі жанрові особливості тісно пов'язані з тематикою творів. Вибір жанру (казка, пригоди, фантастика тощо) допомагає найкраще розкрити обрану тему, відповідно до вікових особливостей та інтересів цільової аудиторії

Джерело: [29, с. 57]

Узагальнюючи вищесказане, до основних можна додати такі характерні риси сучасної дитячої літератури:

– доступність мови твору та його сприймання. Використання простої, зрозумілої мови, яка відповідає віковим особливостям дітей, робить твори легкими для сприйняття та розуміння.

– зорієнтованість творів на модні тенденції у літературному процесі. Відображення актуальних тенденцій і тем, що цікавлять сучасних дітей, робить літературу більш привабливою та актуальною;

– використання сучасних літературних прийомів (саспенс, екшен). Застосування таких прийомів, як саспенс (напруження), екшен (динамічні сцени), допомагає тримати увагу дітей і робить історії більш захоплюючими;

– вживання розмовної лексики (сленгу). Використання розмовної мови та сленгу, що відображає сучасний мовний стиль дітей, робить тексти більш автентичними і ближчими до юних читачів;

– наявність конфлікту, глибоких психологічних перипетій та колізій. Включення складних ситуацій і конфліктів допомагає дітям краще зрозуміти різні аспекти життя, сприяє емоційному та психологічному розвитку;

– врахування належності дитини до тієї чи іншої вікової групи. Адаптація змісту, мови та структури творів до різних вікових груп дозволяє забезпечити відповідність інтересам і рівню розуміння дітей;

– дидактичність, повчальність. Включення навчальних елементів, моральних уроків і повчальних історій допомагає формувати цінності та знання у дітей;

– специфічна інтонація, емоційність текстів. Використання виразної, емоційної мови, що викликає у дітей співпереживання та інтерес;

– наявність ілюстрацій (малюнків, схем, таблиць, мап, атласів тощо). Використання візуальних матеріалів робить книги більш привабливими та допомагає краще зрозуміти текст;

– оптимістичність та динамічність сюжету. Створення оптимістичних, життєрадісних історій, що надихають і підтримують дітей;

– пісенні мотиви, звуконаслідування. Включення пісень, віршів, звуконаслідувальних елементів, що додають книгам музичності та роблять їх більш цікавішими;

– ліризм розповіді. Використання ліричних елементів для створення емоційного, зворушливого настрою у творах;

На нашу думку, ці риси формують багатогранний і привабливий світ сучасної дитячої літератури, що сприяє всебічному розвитку дітей і робить процес читання захоплюючим та корисним.

Отже, література для дітей вирізняється простотою викладу, яскравістю образів та емоційністю мови, що робить її доступною та цікавою для молодших читачів. Вона спрямована на розвиток уяви, моральних якостей та естетичних вподобань, допомагаючи дітям пізнавати світ і формувати свій світогляд. Пригодницькі сюжети та чіткі моральні уроки сприяють захопленню та навчанню одночасно. Літературні твори для дітей часто мають динамічний розвиток сюжету, що підтримує інтерес і напруження, стимулюючи бажання дізнатися, що буде далі. Вони враховують вікові особливості своєї аудиторії, пристосовуючи тематику і стиль до рівня розуміння та досвіду дітей. Загалом, дитяча література є важливим засобом виховання та розвитку, що поєднує розвагу з навчанням.

1.2. Функції дитячої літератури та її вплив на формування особистості дитини

Дитяча література відіграє значну роль у формуванні особистості дитини, виконуючи різноманітні функції, що охоплюють освітні, виховні та розважальні аспекти. Вона є важливим інструментом пізнання світу, сприяє розвитку мислення, уяви та мовних навичок. Через казки, оповідання та повісті діти знайомляться з основами моралі, добром і злом, вчать співпереживати та розуміти інших. Література допомагає маленьким читачам засвоювати культурні цінності, національні традиції та історичну спадщину, формуючи їх ідентичність. Завдяки літературі діти розширюють свій кругозір, розвивають емоційну сферу та отримують відповіді на численні питання, що виникають у процесі дорослішання. Таким чином, дитяча література є потужним засобом впливу на формування гармонійної, морально стійкої та творчо розвиненої особистості.

Дослідники виділяють такі функції дитячої літератури (табл.1.4).

Функції дитячої літератури

№ за/п	Функції	Опис
1	Виховна функція	Дитяча література формує моральні та етичні цінності, виховує характер, сприяє розвитку почуття відповідальності, співчуття, чесності та інших важливих якостей
2	Навчальна (освітня) функція	Через книги діти отримують знання про навколишній світ, розширюють свій кругозір, вивчають різні теми, включаючи природничі науки, історію, культуру та інші
3	Дидактична функція	Література часто використовується для навчання конкретним навичкам і знанням, включаючи читання, письмо, математику, соціальні навички та інше. Вона також сприяє розвитку критичного мислення та логічного мислення
4	Розважальна функція	Одна з найважливіших функцій дитячої літератури – це забезпечення задоволення та розваги. Цікаві, захоплюючі історії, веселі персонажі та пригоди стимулюють інтерес до читання
5	Комунікативна функція	Дитячі книги сприяють розвитку мовленнєвих навичок, комунікації та соціалізації дітей. Вони також можуть бути темою для обговорення в сім'ї та школі, сприяючи побудові спілкування між дітьми та дорослими
6	Естетична функція	Література допомагає дітям розвивати естетичне сприйняття, розуміння краси у слові, мистецтві та природі. Вона сприяє формуванню художнього смаку та уявлення про гармонію
7	Пізнавальна функція	Книги допомагають дітям досліджувати нові ідеї, концепції та реалії, розвиваючи їх цікавість та бажання вчитися
8	Гедоністична функція (функція задоволення)	Література приносить дітям задоволення, допомагає їм відчувати радість від читання, розвиває любов до книг і читання як процесу
9	Риторична функція	Дитяча література розвиває риторичні навички дітей, допомагає їм формулювати думки, структурувати висловлювання та аргументувати свої погляди
10	Компенсаторська функція	Література надає дітям можливість отримати те, чого їм не вистачає в реальному житті. Це може бути світ чарівних казок, фантастичні пригоди, можливість бути героєм або зустрічатися з магією

Джерело: [42, с. 81]

Ці функції роблять дитячу літературу важливим інструментом для всебічного розвитку дітей, формуючи їх як гармонійних та освічених особистостей.

Більшість дослідників вказують на те, що дитяча література безпосередньо пов'язана з емоціями особливого виду, що виникають у процесі

читання творів. Серед аспектів, що підкреслюють цю особливість виокремимо наступні:

- емоційна замученість. Дитячі книги часто пропонують захопливі історії та цікавих персонажів, з якими діти можуть ідентифікуватися або співпереживати. Це викликає широкий спектр емоцій, від радості та захоплення до суму та співчуття;

- фантастичний світ і уява. Дитячі твори часто переносять маленьких читачів у фантастичний світ, де можливо все, що здається неможливим в реальному житті. Це сприяє розвитку уяви та творчих здібностей дітей;

- віра в існування створених уявою образів. Діти приймають персонажів і події в книгах так, ніби вони реальні. Ця віра і співпереживання роблять читання для них не лише розвагою, але й живим досвідом;

- жарти та гумор. Дитяча література часто має в собі елементи гумору і жартів, які дітям особливо приємно сприймати. Гумор допомагає зняти напругу та створює позитивну атмосферу навколо читання;

- гаряча віра і літературний вимисел. Дитяча невинність і віра в чудеса дозволяють юним читачам повністю поглинутися у світі книги і зберегти цю магію навіть після завершення читання.

Таким чином, дитяча література не лише надає знання і розвиває розум, але і створює емоційно насичений світ, який глибоко впливає на психологічний та емоційний розвиток дітей.

Пізнавальна функція дитячої літератури полягає в тому, що дитина знайомиться з навколишнім світом, навіть якщо він створений за допомогою художнього вимислу автора. У творах представлені художні образи, що пов'язані з певними цінностями, як загальними та універсальними, так і локальними, відповідно до конкретного часу та літератури. Найголовнішим є вдале поєднання художності твору з дидактичними мотивами. Адже кожен твір дитячої літератури повинен навчати юного читача, навчати так, щоб дитина цього навіть не помітила.

У багатьох зразках художньої літератури суть сюжету зводиться до націлення персонажа на відмову від поганих звичок та вчинків. Реальна

дійсність, цікаві випадки з життя, спогади дитинства, народна творчість є основними джерелами натхнення авторів дитячої літератури. Незважаючи на те, що книга може бути розрахована на дітей молодшого шкільного віку, в ній автор цілеспрямовано описує дуже важливі проблеми, які виникають у суспільстві. Ось чому виникають дискусії, як той чи інший твір потрапляє до списку літератури для дітей.

Варто також зазначити, що дитяча література має значний вплив на формування особистості дитини з кількох ключових причин (табл. 1.5).

Таблиця 1.5

Вплив дитячої літератури на формування особистості дитини

№ за/п	Аспект впливу	Опис
1	Розвиток уяви та творчих здібностей	Книги для дітей часто наповнені фантастичними світами, неочікуваними перипетіями та цікавими персонажами, що сприяє розвитку уяви та творчих здібностей у молодших читачів
2	Моральні цінності і соціальні навички	Дитяча література часто відображає моральні цінності, які вчать дітей розуміти добро та зло, допомагають формувати поняття справедливості, дружби та толерантності. Книги можуть навчати дітей соціальним навичкам, які вони можуть застосовувати у взаємодії з оточуючими
3	Розвиток мовлення і мислення	Читання різноманітних літературних творів сприяє розвитку мовленнєвих здібностей дітей, покращує їх словниковий запас, розуміння мовної структури і сприяє розвитку логічного мислення
4	Самовдосконалення і самоідентифікація	Літературні персонажі можуть служити прикладом для наслідування або, навпаки, демонструвати негативні наслідки певних вчинків. Через взаємодію з різними літературними образами діти можуть вдосконалювати свою власну поведінку та формувати свою особистість
5	Розвиток емоційного інтелекту	Літературні твори можуть допомагати дітям розуміти власні емоції і емоції інших людей, вчити співчуттю та емпатії

Джерело: складено автором самостійно

Отже, дитяча література виконує низку важливих функцій, що значно впливають на формування особистості дитини. Вона не лише забезпечує розвагу та задоволення через захопливі історії та цікавих персонажів, але й виконує виховні, освітні та комунікативні ролі. Через літературу діти вчаться розуміти моральні цінності, розвивати соціальні навички та культурні цінності.

Окрім того, вона сприяє розвитку мовленнєвих здібностей, а також формує естетичне сприйняття та художній смак. Таким чином, дитяча література виступає не лише як засіб інтелектуального розвитку, але й як ключовий компонент формування гармонійної, морально стійкої та культурно освіченої особистості у майбутньому.

1.3. Особливості читацької рецепції у дошкільному віці

Читацька рецепція у дошкільному віці має свої унікальні особливості, що зумовлені специфікою психічного та емоційного розвитку дітей цього віку. Дошкільнята сприймають літературні твори через призму свого обмеженого життєвого досвіду та яскравої уяви, яка дає змогу їм активно взаємодіяти з художніми образами та сюжетами. Важливу роль відіграють ілюстрації, які доповнюють текст і сприяють кращому розумінню змісту. Діти дошкільного віку особливо чутливі до ритму, рими та мелодійності мови, тому вони люблять вірші, казки та пісеньки. Емоційна насиченість творів, зрозумілість сюжету та наявність виразних персонажів сприяють глибокому емоційному залученню маленьких читачів. Окрім того, спільне читання з батьками або вихователями створює атмосферу довіри та близькості, сприяючи формуванню позитивного ставлення до читання як до захоплюючого та корисного заняття. Врахування цих особливостей дає змогу ефективніше добирати літературні твори для дітей, сприяючи їх гармонійному розвитку та вихованню любові до книжок з раннього віку.

Аналіз й узагальнення читацьких рецепцій ускладнює індивідуальний та суб'єктивний характер. «Процес сприйняття, подібно до процесу творчості, є неоднорідним, нерівним, не підлягає програмуванню і прогнозуванню, тому теоретично його важко звести до єдиної універсальної моделі» [22, с. 13]. З іншого боку мова йде про дитячу рецепцію текстів літератури, яка тісно пов'язана з її функціональною природою.

Як зауважує К. Зайцева, «літературу для дітей можна позиціонувати як наратологічну модель, у якій взаємодіють різні соціокультурні чинники і

сприяють соціалізації дитини через художній текст та її самоідентифікації у світі» [21, с. 220].

У процесі читання дитина не тільки пізнає світ (пізнавальна функція), моделі поведінки і стосунків людини (виховна та суспільно-формуєча функція), а й отримує задоволення від читання (розважальна функція), насолоджується текстом (естетична та гедоністична функції) чи навпаки [23].

Емоції, які може викликати текст у читача-дитини, залежать від її віку, індивідуальних психологічних чинників, досвіду, впливу соціуму, умов прочитання, гендерних аспектів тощо.

На нашу думку, особливостями читацької рецепції у дошкільному віці є наступні (табл. 1.6).

Таблиця 1.6

Особливості читацької рецепції у дошкільному віці

№ за/п	Особливості	Характеристика
1	Візуальна привабливість	Книги для дошкільнят зазвичай мають яскраві ілюстрації, що привертають увагу дитини. Вони допомагають зрозуміти сюжет і розширюють її уявлення про світ
2	Простота та зрозумілість тексту	Текст повинен бути легким для сприйняття, з короткими реченнями та простими словами. Дошкільнята ще тільки вчаться читати і розуміти мову, тому важливо, щоб текст був доступним
3	Емоційне зв'язування	Діти у цьому віці особливо реагують на емоційне наповнення книг. Якщо історія цікава та емоційно насичена, вони більше зацікавлені й запам'ятовують матеріал краще
4	Взаємодія з дорослими	Велика роль у розвитку читацьких навичок відведена взаємодії з дорослими, які читають дитині книжки. Це сприяє формуванню позитивного ставлення до читання і розвиває мовленнєві здібності
5	Фантазія та творчість	Через читання діти розвивають свою фантазію та творчість, уявляючи різні образи, ситуації та події. Книги для дошкільнят часто мають фантастичні елементи або героїв, що стимулює їх уявлення

Джерело: складено автором самостійно

Варто також зауважити, що дитячу рецепцію та літературу для дітей неможливо вивчати без урахування її зорієнтованості на вікові категорії адресатів. Адже одні і ті самі книжки, прочитані у різному віці, викликають різні емоції: текст, який захоплює дитину у 5 років, буде нецікавий підлітку;

текст, який приносив задоволення восьмирічному читачу, через кілька років може викликати навіть роздратування. Все залежить від закладених у текст авторських інтенцій – низки «чітко виражених операцій та пропозицій для співпраці автора з читачем за допомогою тексту» [22, с. 85] та інтенцій читачів, які є «конститутивними елементами текстової стратегії».

Світ автора і світ читача перетинаються у тексті за принципом корпоративності авторської та читацької свідомості. Якщо письменник неправильно вибудовує модус читацької присутності ідеального читача, то відбувається конфлікт між авторським повідомленням і сприйняттям юного реципієнта. Таке зіткнення може виникати з різних причин:

- відповідність/невідповідність зображеного світу реальній дійсності. Якщо автор не ураховує вікові особливості своїх читачів і створює образи або ситуації, які є неправдоподібними або неприродними для молодого читача, це може викликати відчуття відсутності зв'язку із реальністю дитини;
- правдивість/штучність поведінки героїв. Якщо герої виступають неестетично або використовують мову, яка неприродна для цього віку, це може викликати відчуття відчуження або невідповідності з очікуваннями читача;
- вміння/невміння автора бачити світ з перспективи життєвого досвіду дитини. Якщо автор не може емпатично підійти до вікових особливостей читачів і не враховує їх інтересів та реальних проблем, це може призвести до втрати зв'язку з аудиторією;
- адекватність/неадекватність ускладнення наративних структур. Для молодших читачів важливо мати зрозумілу і структуровану історію. Якщо автор використовує занадто складні або неочікувані наративні структури, це може заплутати або втратити увагу читача;
- традиційність/експериментування в змістовому і формальному плані тексту. Читачі різного віку мають різні вимоги до структури та стилю тексту. Якщо автор експериментує з формою або стилем, не враховуючи вікових особливостей, це може призвести до втрати інтересу або нерозуміння [23].

Отже, читацька рецепція у дошкільному віці є унікальною за своїми особливостями, що включають візуальну привабливість книг з яскравими

ілюстраціями, які допомагають дітям краще розуміти сюжети. Простота та зрозумілість текстів важливі для легкого сприйняття матеріалу, зокрема через короткі речення та доступні слова. Емоційне зв'язування з текстами сприяє поглибленому розумінню і запам'ятовуванню матеріалу, а взаємодія з дорослими підтримує позитивне ставлення до читання і розвиває мовленнєві здібності. Фантазія та творчість, що стимулюються читанням, сприяють розвитку уяви та креативного мислення в маленьких читачів.

Враховуючи ці аспекти, літературні твори для дошкільного віку відіграють ключову роль у підтримці розвитку дитячої особистості, надаючи можливість відчувати радість від читання і відкривати нові аспекти світу навколо.

РОЗДІЛ 2. ТВОРЧА ОСОБИСТІСТЬ ІВАНА АНДРУСЯКА ЯК ДИТЯЧОГО ПИСЬМЕННИКА

2.1. Входження Івана Андрусяка в дитячу українську літературу

Іван Андрусяк – видатний поет, прозаїк, дитячий письменник, редактор, перекладач, літературний критик, чия творчість здобула широку популярність серед різних вікових категорій читачів.

Його поетичний дебют відбувся на початку 1990-х років, коли у 1991 разом зі С. Процюком та І. Ципердюком створив літгурт «Нова дегенерація» [36]. Саме в той період світ побачили перші збірки віршів, що відразу привернули увагу літературної критики своєю самобутністю та глибиною.

Перші поетичні збірки І. Андрусяка, такі як «Депресивний синдром» (1992 р.), «Отруєння голосом» (1996 р.) та «Шарга» (1999 р.), відзначалися символічно-асоціативним письмом та характеризувалися власною впізнаваною поетичною манерою, що базувалася на метафоризмі. В основі метафор у творах І. Андрусяка було невиразне порівняння. Сам процес зіставлення відбувався за межами тексту, а троп став результатом цього процесу, становлячи згущення, яке робило можливі алюзії зрозумілими для осмислення та сприйнятливими для нового переживання.

У наступних збірках, таких як «Повернення в Галапагос» (2001 р.), «Дерева і води» (2002 р.), «Часниковий сік» (2004 р.), «Храбуст» (2006 р.) та «Писати мисліте» (2008 р.), ця символічна та метафорична манера письма продовжувала переважати, відображаючи власний поетичний стиль автора [12].

У збірках «Неможливості мови» (2011 р.), «Книга трав, дерев і птахів» (2013 р.) та «Серця приручених рослин» (2014), головним є пейзажно-філософська лірика, що була описана як «віддзеркалення внутрішнього мовчання, сповненого покори та водночас ніжності, а ще близькості до людини» [31].

У 2005 році І. Андрусяк також презентує поетизовану прозу у своїй книжці «Вургун», де використовує густу символічну метафорику та активно

користується діалектами, щоб дослідити психологію людини в символічно-межових ситуаціях на фоні Гуцульщини у 1940-50-х рр.

Із 2007 провідною у творчості І. Андрусяка стає література для дітей, що стала невід'ємною частиною сучасної української дитячої літератури. При цьому він однаково успішно працює і в поезії, і в прозі, і в драматургії.

Повісті «Стефа і Чакалка», «Кабан дикий, хвіст великий», «Сорокопуди», «Вісім днів із життя Бурундука», а також віршовані збірки, зокрема «М'яке і пухнасте», принесли І. Андрусяку визнання як дитячого письменника і заслужену популярність [36].

Знаковим у сучасній українській літературі для дітей є цикл повістей «Стефа і Чакалка» (1997 – 2015 рр., повне видання – 2016 р.), про казкового страшидла, кандидата педагогічних наук, що забирає вночі неслухняних дітей у мішок і несе в Темний ліс, де має намір створити школу чакалок і бабаїв, а також кмітливу дівчинку Стефи, яка перемагає Чакалку завдяки тому, що вміє самостійно мислити і здатна на неординарні вчинки.

Автор будує оповідь про свою маленьку героїню так, щоб дорослий читач зрозумів, як, незважаючи на можливі суперечності, створити для дитини в сім'ї відчуття безпеки. Для цього необхідно не лише читати казки на ніч, а й грати разом, вміло розвивати розмову з дитиною на серйозні теми, наприклад, про те, як подолати свої страхи та як вчитися розуміти та співчувати потребам інших людей.

Ключовим у творчості І. Андрусяка для дітей є й цикл «28 днів із життя Бурундука», який включає повісті «Вісім днів із життя Бурундука» та «Завдання з фізики», а також ряд оповідань. Цей цикл, який вийшов у повному виданні у 2017 році, розповідає про школяра Івася Бондарука, якого в класі прозвали Бурундуком через його «щокастість» та нелюбов до фізкультури. Ставши об'єктом постійних насмішок однокласників, він вирішує вчинити щось незвичайне, щоб виділитися, і для цього спробувати вивести собі кишенькового чортика за стародавнім фольклорним рецептом. Ця повість, представлена у доступній для сучасної дитини формі та з захопливим

пригодницьким сюжетом, художньо досліджує складні теми становлення юного характеру.

Критики акцентують, що ці твори створені для рефлексії над самопізнанням та вибором справжніх цінностей [36]. Вони відзначають тонкий психологізм у розробці художніх персонажів [17] і навіть порівнюють твір з українським дитячим «Фаустом» [44].

Автор у дитячій поезії («М'яке і пухнасте» (2010 р.); «Чупакабра та інші зайчики» (2014 р.); «Лякація» (2017 р.); збірка віршо-казок «Зайчикова книжечка» (2008 р.)) вміло поєднує легку, ігрову поезію, яка написана дотепно та вправно, включаючи дещо розбишацькі вірші для дошкільного та молодшого шкільного віку, доступні для широкої аудиторії, з справжніми перлинами («Рибалки», «Пірналки», «Лякація», «Звідки приходить осінь»). У цих віршах чітко простежується весь спектр традицій – від українського модернізму до андеграундної поезії сімдесятиків і вісімдесятиків. Вони вишукані за формою та образністю, мають виразний ліричний потік із збереженням фірмової грайливості та гумору [9].

Потенціал такої поезії полягає в тому, щоб допомагати формувати добрий смак та заохочувати любов до якісної літератури серед дітей. Окрім того, важливою є передача моральних цінностей, які автор прямо або опосередковано передає маленьким читачам через приклади поведінки звірят у різних ситуаціях. Ця поезія стає важливим інструментом у вихованні моральності, емпатії та розвитку естетичного смаку у дітей.

В рамках даного дослідження зазначимо, що паралельно з письменницькою діяльністю І. Андрусяк активно займався літературним критицизмом у ряді видань («Книжник-review», «Книжковий огляд», «Кур'єр Кривбасу», «Кальміус», «Березіль», «Сучасність» та інші). Здебільшого він аналізував поезію та пропагував моральні принципи у літературі.

І. Андрусяк є лауреатом численних літературних премій, серед яких:

- перша премія літературного конкурсу «Смолоскип» (1995 р.);
- літературна премія «Благовіст» (1996 р.);
- премія ім. Бориса Нечерди (2002 р.);

- премія журналу «Кур'єр Кривбасу» (2007 р.);
- перша премія конкурсу творів для дітей «Золотий Лелека» (2008 р.);
- міжнародна премія «Corona Carpatica» (2010 р.);
- Корнійчуковська премія (2016 р.);
- премія «ЛітАкцент року» (2017 р.) [36].

Книжки І. Андрусяка для дітей регулярно визнаються та отримують високі оцінки в різних українських книжкових рейтингах та конкурсах. Наприклад, його повість «Вісім днів із життя Бурундука» була включена до престижного щорічного каталогу найкращих дитячих видань світу «Білі круки 2013» («White Ravens 2013»).

Відмітимо, що журнал «Білі круки» є відомим міжнародним каталогом, який складається експертами Мюнхенської бібліотеки. У цьому каталозі зібрано 250 найкращих творів дитячої літератури з понад 40 країн світу. Цей журнал відзначає найбільш а цікаві видання, сприяючи їх розповсюдженню та визнанню у всьому світі. Будучи включеним до «Білих круків», твір отримує міжнародне визнання та стає доступним для широкої читацької аудиторії.

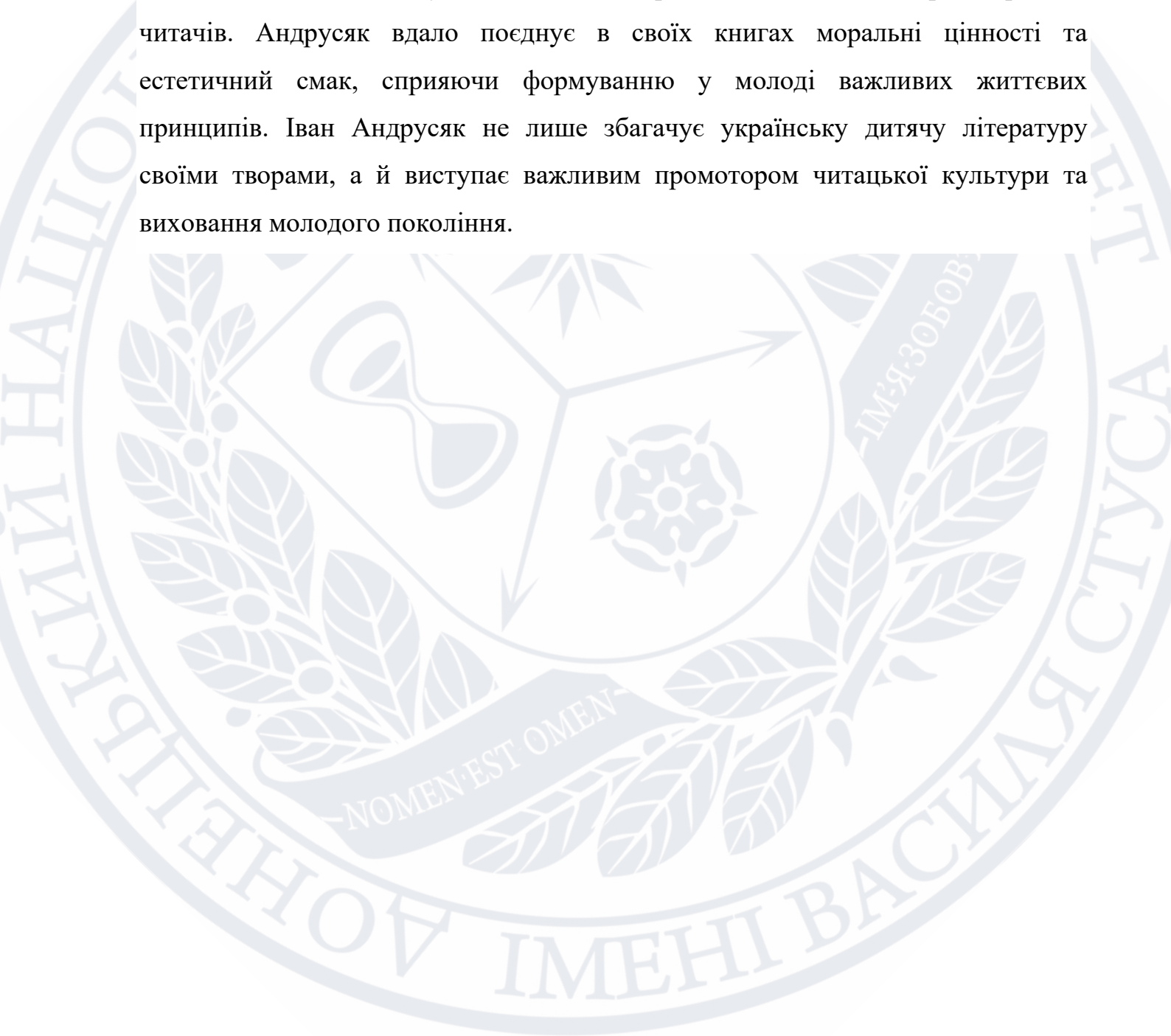
І. Андрусяк був відзначений званням «Дитячий поет року» у 2017 році. Також він є членом Українського центру Міжнародного ПЕН-клубу [36].

Окрім всього іншого вірші І. Андрусяка перекладалися польською, англійською, португальською, німецькою, білоруською, словацькою, російською, вірменською мовами й публікувалися в періодиці та антологіях у 12 країнах світу.

Насамкінець зазначимо, що твори І. Андрусяка включені до програми з літературного читання та української літератури для загальноосвітніх навчальних закладів. Так, наприклад, його повість-казка «Третій сніг» вивчається у другому класі, вірші зі збірки «Лякація» – у третьому класі. Окрім того, учні третього класу мають можливість познайомитися з п'єсою «Як подружитися з Чакалкою», яка створена на основі повісті «Стефа і Чакалка». Повість «Вісім днів із життя Бурундука» входить до програми для п'ятого класу. Це відображає визнання та цінність творчості І. Андрусяка як важливого компонента літературної освіти українських школярів.

Отже, Іван Андрусяк є досить відомою постаттю в сучасній українській дитячій літературі. З 2007 року він активно веде письменницьку діяльність у жанрі дитячої літератури, завоювавши популярність завдяки цікавим повістям і віршам, які не лише розважають, але й виховують моральні цінності та емпатію.

Його твори, які поєднують у собі глибокий психологізм персонажів і захопливий сюжет, здобули визнання як серед молодших, так і серед дорослих читачів. Андрусяк вдало поєднує в своїх книгах моральні цінності та естетичний смак, сприяючи формуванню у молоді важливих життєвих принципів. Іван Андрусяк не лише збагачує українську дитячу літературу своїми творами, а й виступає важливим промотором читацької культури та виховання молодого покоління.

2.2. Жанрове і тематичне розмаїття художніх творів для дітей Івана Андрусяка

Іван Андрусяк – письменник, що створив широке й різноманітне поле художніх творів для дітей. Його творчість охоплює різні жанри, від казок і оповідань до повноцінних романів. Андрусяк вміло поєднує у своїх творах чарівність української народної культури з сучасними проблемами й викликами, зробивши їх актуальними й зрозумілими для молодшого читача.

В поезіях для дітей Івана Андрусяка особливе місце займає яскрава та неповторна тематика, яка відображається у різноманітних мотивах та образах. Вони створюють унікальну атмосферу, яка приваблює молодого читача та захоплює його у світ поетичних образів та емоцій. Давайте розглянемо основні мотиви та образи, що визначають поетичний світ Івана Андрусяка для дітей.

Творчість Івана Андрусяка налічує різноманітні жанри та форми, орієнтовані на різні вікові групи читачів. Основні тематичні напрямки та особливості його творів можна узагальнити наступним чином:

1. Поезії для дітей. Андрусяк створює вірші, призначені для наймолодших читачів. Наприклад, збірка «Звіряча абетка» поєднує в собі вивчення алфавіту з образами тварин, що сприяє не лише навчанню, але й зацікавленню дітей у вивченні природи та розвитку уяви.

2. Повісті для молодшого шкільного віку. Тут акцент робиться на пригодницьких та фантастичних елементах, які включаються в такі твори, як «Стефа і її Чакалка», де використовуються як казкові персонажі, так і сучасний контекст, що допомагає дітям легше ідентифікувати себе з подіями.

3. Поезії та оповіді з природними мотивами. Іван Андрусяк часто використовує природу як тло для своїх творів, що дозволяє дітям не лише розважатися, а й вчитися про світ навколо через призму ліричних та гумористичних образів.

4. Повісті для підлітків. Такі твори, як «Сірка на порох» та «Закоханий Бурундук», вже мають складніші сюжети та важливі життєві уроки, що стосуються взаємин між людьми та етичних питань.

5. Казкові елементи в реальному світі. Автор успішно поєднує казкові мотиви з сучасними проблемами, що дозволяє йому створити унікальну атмосферу та зацікавлення у молодших читачів.

6. Автобіографічний фон. Деякі твори мають особистий фон, що робить тексти ближчими та зрозумілішими для читачів.

Поезія Івана Андрусяка для дітей відзначається цікавою та доступною тематикою, яка включає у себе різноманітних персонажів та предмети, що викликають інтерес у маленьких читачів. Серед них особливе місце займають тварини, такі як котики та песики, а також рослинний світ у вигляді вишень, груш та яблук. Антропоморфні (сніг, сон тощо) та міфічні персонажі (Чупакабра, Чупакабрєнята), також привертають увагу маленьких читачів. Важливо відзначити, що кожен з цих образів має не лише розважальну, але й дидактичну функцію, сприяючи розвитку уяви та сприйняття дитиною навколишнього світу через поетичну лінзу.

Отже, творчість Андрусяка відрізняється значним жанровим розмаїттям, включаючи казки, оповідання, поезію та п'єси. В кожному з цих жанрів він проявляє майстерність у створенні цікавих і запам'ятовуваних образів, які привертають увагу маленьких читачів.

Тематично творчість Івана Андрусяка також демонструє значне розмаїття. Він охоплює різні аспекти життя дітей: від пригодницьких історій до віршів про природу та взаємовідносини. Його казкові персонажі часто втілюють як позитивні, так і негативні риси, що надає його творам більшу глибину та реалістичність. Суттєвим аспектом творчості Івана Андрусяка є його увага до моральних аспектів. У багатьох його творах важливою є моральна педагогіка, де через взаємодію персонажів та розв'язання конфліктів діти отримують важливі життєві уроки.

Завдяки такому розмаїттю та глибині тем Іван Андрусяк створює не лише розважальну, а й пізнавальну літературу для дітей, що сприяє їх розвитку та формуванню моральних цінностей. Його твори залишаються актуальними та цікавими для читачів усіх поколінь, завдяки чому він займає важливе місце у вітчизняній дитячій літературі.

2.3. Авторський погляд на поезію для дітей

Поезія для дітей завжди відігравала особливу роль у літературі, збагачуючи їх душі красою мови та глибиною почуттів. Автори, спрямовані на створення поетичних творів для малечі, намагаються не лише розвеселити юних читачів, а й передати їм важливі життєві цінності через магію слів та образів.

Іван Андрусяк у своїх творах для дітей демонструє особливий підхід до поетичного слова, відзначаючись глибоким розумінням дитячої психології та інтересами юного читача. Він вірить, що поезія для дітей повинна бути не лише морально цінною, але й естетично привабливою, сприйнятною для їх світосприйняття. Андрусяк прагне створювати твори, які б відповідали вимогам часу та відображали сучасні тенденції, зберігаючи при цьому традиційні цінності української літератури. Його поезія для дітей відзначається легкістю та прозорістю форми, глибоким емоційним звучанням та неповторним мистецтвом слова, що дозволяє юним читачам відкривати для себе нові аспекти світу та власної душі.

Його поетичний стиль відзначається яскравими образами та глибоким змістом, що дає змогу ефективно впливати на емоційний і моральний розвиток юних читачів. Розуміння особливостей поетичного стилю письменника є ключем до глибшого сприйняття його творів і їх виховного потенціалу.

Для письменника знайти своє місце в розмаїтті художньої літератури – це важке й важливе завдання, так як в сучасному світі поетичної майстерності недостатньо. Тому митці шукають нові, оригінальні теми і створюють унікальний стиль, який відрізняє їх від інших авторів.

Терміносполука «індивідуальний стиль письменника» є однією з найбільш суперечливих у науковому обігу, має міждисциплінарний характер і використовується в різних аспектах лінгвістики, філософії, літературознавства, мистецтвознавства та естетики. У літературознавстві під цим поняттям розуміють особливості творчої манери письменника, включаючи провідні мотиви та ідеї, прийоми побудови твору, вибір жанрової приналежності,

визначення ідейно-тематичного змісту, створення унікальних образів персонажів і особливості мови твору. Загальні теми й проблеми набувають в індивідуальному стилі письменника своєї мистецької неповторності, так як автор пропускає матеріал через власний творчий досвід.

Зазначимо, що існує декілька підходів до окреслення поняття «індивідуальний стиль». Так, наприклад, у літературознавчому словнику Р. Гром'яка і Ю. Коваліва наведено таке визначення індивідуального стилю: це внутрішній вияв невід'ємних ознак таланту в конкретному художньому творі, який відтворює унікальне сприйняття світу автором. Це може включати нахил до ірраціонального або раціонального мислення, принципів уподібнення або вільного образотворення, а також його естетичний смак. Узагальнені, ці ознаки створюють неповторне духовне явище, яке є унікальним для кожного автора [19, с. 312].

У «Словнику літературознавчих термінів» поняття індивідуального (або авторського) стилю розглядається як унікальна специфіка творчості письменника, що проявляється у художній ідеї. Ця специфіка залежить від життєвого досвіду автора, загальної культури, його характеру, уподобань, а також від орієнтації на певні літературні напрями та інші фактори. Індивідуальний стиль відтворює творчу індивідуальність письменника, його унікальність у способі мислення, вираження та творчому підході до літературного матеріалу [34, с. 358].

У «Літературознавчій енциклопедії у 2 томах» автор Ю. Ковалів описує індивідуальний стиль як метод вираження художньої творчості, який передбачає унікальну манеру та талант письменника. Ця унікальність проявляється у виборі мовних засобів, структурі твору, характерних рисах його поетики та стилістиці викладу. Індивідуальний стиль є неповторним і характерним саме для конкретного письменника, що відображає його творчість і виділяє його серед інших авторів [35, с. 433].

Отже, різні довідкові джерела пропонують різноманітні інтерпретації поняття «індивідуальний стиль». У більшості випадків це відноситься до

специфічних аспектів унікального авторського стилю, які сприяють створенню особливого художнього виразу.

О. Галич вказував, що поняття стилю літературного твору включає не лише лексичні аспекти, але й тематику, образи, композицію та художній зміст, що виявляються через мовні засоби [13]. Автор розглядав стиль як явище, що виходить за межі словесного вираження і виявляється також у невербальних компонентах твору. Це може включати особливості стилю викладу, ритму, образності, символіки та інших художніх прийомів, які допомагають передати естетичний зміст твору. Таким чином, стиль виявляється як складне поняття, що охоплює різні аспекти літературного твору і виражається не лише мовними засобами, але й їх поєднанням з іншими художніми елементами.

О. Кухар-Онишко, відомий дослідник української прози, розглядав поняття стилю з більшою деталізацією та підкреслив, що через творчу манеру автор виражає свій особистий світогляд та розкриває взаємозв'язок між світом та людиною через характери та їх взаємини [32, с. 33]. Він підкреслював, що стиль відображає не лише зовнішню форму твору, але й внутрішній світ автора, його цінності, погляди, емоції та ставлення до життя. Через стиль автор виражає своє унікальне сприйняття світу, його особисту філософію та сприйняття реальності. Таким чином, стиль грає важливу роль у передачі глибинного змісту твору та відображенні взаємодії між світом та людиною через розкриття характерів та їх взаємодію.

Інший термін, яким лінгвісти описують індивідуальну мовну манеру або стиль, це «ідіолект». Проте «ідіостиль» зазвичай використовується для характеристики мови, що використовується письменником, поетом або художником у художній або літературній творчості, тоді як «ідіолект» може описувати індивідуальні особливості мовлення будь-якої особи, включаючи такі аспекти, як акцент, діалектні риси та мовні звички.

Вперше термін «ідіолект» був введений в статті вченим Б. Блохом. Згідно з його визначенням, «ідіолект» відображає різні можливі висловлювання одного автора протягом певного періоду, коли він використовує мову для спілкування з іншими [13]. Ідіолект відтворює індивідуальні особливості

мовлення конкретної особи, включаючи її уподобання, характерні виразні засоби, особливості синтаксису, лексику та інші лінгвістичні риси. Цей термін допомагає визначити унікальний стиль автора, який виявляється у його способі використання мови та спілкуванні з іншими людьми.

Л. Ставицька проводить розрізнення між поняттями «ідіолект» і «ідіостиль», аргументуючи їх унікальність. За її думкою, «ідіолект» стосується індивідуальних особливостей мовлення конкретної особи, у той час як «ідіостиль» охоплює основні стилістичні особливості творів певного автора протягом певного періоду або всієї його творчості. Авторка акцентує на тому, що ці терміни не повинні бути ідентичними, так як використання терміну «ідіолект» зобов'язує дослідника враховувати екстралінгвальний контекст мовотворчості письменника, а також різноманітні мовно-естетичні явища, що впливають на його спосіб використання мови та створення унікального стилю [43, с. 11].

За О. Переломовою, індивідуальний стиль письменника (ідіостиль) відтворює особливу концепцію світу у мовних знаках національної культури. Під час творення літературних творів письменник створює унікальний мовний контекст, використовуючи загальноживані словесні засоби з їх відтіненим символічним значенням [39]. Ідіостиль та ідіолект розглядаються авторкою як окремі поняття, що формуються під впливом сприйняття світу народом, що відображається у загальному мовному користуванні. Письменник прагне створити власний неповторний унікальний мовний світ, який відображає його особисте розуміння світу та передає авторську модель реальності.

Більшість вчених схильні вважати, що метод визначає загальний напрямок творчості, тоді як стиль відтворює індивідуальні особливості митця слова. В. Волошук вказує на те, що у методі художники знаходять загальне, що їх об'єднує, а в стилі проявляється індивідуальне, що відрізняє їх одне від одного. У стилі відображаються особистий досвід, талант, манера письма та інші індивідуальні риси, які роблять автора неповторним. Отже, метод митця може бути загальним, але його стиль відтворює його унікальність та особисту творчу індивідуальність [12, с.8].

З урахуванням вищесказаного, можна зазначити, що індивідуальний стиль письменника є явищем надзвичайно складним, розумінню якого сприяє комплекс стилетворчих чинників. Літературознавці виділяють декілька таких факторів: соціально-історичні та суспільно-історичні умови, культурний контекст, взаємозв'язок з літературною традицією та оригінальність у творчості, характерні особливості жанру та роду твору, виразність мовної тональності, а також такі аспекти, як світогляд, талант письменника, його творча свобода та спроможність до відтворення художньої правди, а також до розвитку художнього уявлення [32].

У сучасних наукових джерелах поняття «індивідуальний стиль автора» тлумачиться як унікальний набір художніх особливостей творчого вияву, що відрізняє твори або творчість одного письменника від творів або творчості інших митців. Згідно з вищезазначеним, індивідуальний стиль письменника є складним і досить дискусійним явищем. У сучасному науковому дискурсі існують різноманітні концепції сприйняття та визначення цієї категорії та її особливостей.

Отже, авторський погляд Івана Андрусяка на поезію для дітей відзначається уважним ставленням до дитячого світу та особливостями їх сприйняття. Він вбачає у поезії не лише засіб розваги, але й потужний інструмент для виховання та розвитку дитячої особистості. Письменник ставить на перше місце спрощене, але глибоке сприйняття світу, що дає змогу йому створювати вірші, зрозумілі та цікаві для маленьких читачів. Він активно використовує яскраві образи та просту мову, щоб надати дітям можливість легко усвідомлювати та відчувати поетичні тексти. Окрім того, Андрусяк прагне викликати в дітях любов до мови та літератури, надаючи їм засоби для творчого самовираження і розвитку уяви. Загалом, його підхід до поезії для дітей сповнений тепла, розуміння і бажання передати малечі найкращі моменти літературного досвіду.

РОЗДІЛ 3. ПОЕЗІЯ ДЛЯ ДІТЕЙ ІВАНА АНДРУСЯКА: ХУДОЖНЬО-ВИХОВНИЙ ПОТЕНЦІАЛ

3.1. Художня образність поетичних творів для дітей Івана Андрусяка

Поезії Андрусяка адресовані дітям різного віку. Є у творчому доробку письменника поезії, що адресуються дітям, які лише починають пізнавати навколишній світ. Так, вірші зі збірки «Звіряча абетка» відзначається цікавим підходом до поєднання літер абетки з образами тварин. У кожному вірші відповідна літера стає початковим елементом, що надає тексту особливої структури та допомагає малюкам з легкістю вивчати алфавіт. При цьому, важливим аспектом є не лише використання літер, а й підбір рими до назви в першому рядку, що додає віршам запам'ятовуваності. Такий підхід дає змогу не лише навчити дітей алфавіту, але й зацікавити їх навколишнім світом та надихнути на подальший креативний розвиток.

Головним мотивом у збірці віршів для дітей молодшого шкільного віку «Лякація» [2] можна визначити дослідження навколишнього світу через призму дитячої уяви та сприйняття. Автор надає перевагу природним мотивам, таким як моря, лани, ліси, ріки, розглядаючи їх не лише як фізичні об'єкти, але й як носії культурних, соціальних та моральних значень. Природа в збірці виступає не просто фоном для пригод і веселощів, а важливим елементом пізнання, де дитина відкриває для себе світ. Через взаємодію з природою вірші сприяють розвитку емоційної чутливості, екологічної свідомості та творчого мислення. Ліс може стати місцем зустрічі з незвичайними істотами, море – символом невідомого і нового, а лан – простором для роздумів про взаємозв'язок людей і природи. Це підкреслює важливість природи в житті дитини та формує у неї відчуття гармонії зі світом.

Також через образи природи в збірці піднімаються теми відповідальності, дружби та співпереживання, що робить її корисною для формування соціальних цінностей у дітей.

Образи в «Лякації» розкривають багатогранність та різноманітність світу через життєвість і гумор, що робить збірку особливо привабливою для дітей. Вірші наповнені яскравими персонажами, які оживають у фантазії юних читачів, перетворюючи звичайні явища на веселі й незвичайні пригоди. Автор майстерно використовує гумористичні елементи, щоб надати природним об'єктам, тваринам і навіть побутовим предметам людські риси, завдяки чому діти можуть легко уявити, як, наприклад, розмовляє ліс або морська хвиля грається з вітром.

Окрім тварин і рослин, оживають і предмети повсякденного життя – вони стають активними учасниками дитячих історій, що стимулює розвиток уяви й креативного мислення у маленьких читачів. Так, предмети, які оточують нас у повсякденному житті, набувають особливого характеру та навіть власного голосу. Це дозволяє дітям побачити навколишній світ з нової перспективи, сприймаючи кожен об'єкт як щось значуще і цікаве.

Завдяки такій художній техніці автору вдається поєднати простоту викладу з глибиною змісту, адже через гумор та образність піднімаються важливі для дітей теми: дружби, співчуття, допитливості та вивчення світу, що навчає їх бачити красу і значення навіть у найменших деталях повсякденності.

Автор вміло поєднує антропоморфізацію та гумор, щоб створити веселі та цікаві образи, які легко запам'ятовуються та залишають позитивне враження у читачів: *«А жив би в морі крокодил – / ото було б цікаво, / чи вибирався б він з води / бодай хоч іноді кудись / на булочку і каву?..»*; *«пірнув перепел у море / а там тиша / і жодної миші / і трава / якась нежива / сказано: водоросль а не трава»*; *«з вами вченими тільки зв'яжись»*; у 13-м трамваї їдуть і сваряться бегемот, слон, жирафа...» [2].

У доступній формі автор подає певні знання про український природний світ: про те, як рибалять чаплі («Рибалки»); про те, що *«Хто народиться в гнізді – / ви від нього пісні ждiть. / У воді прийде на світ – / ані слова той не скаже; / він лише на дно заляже, / як з води постане лід»* («Доки сплять»); про те, що *«На морі жаби не живуть»*; про те, що *«баклану – море, а перепелу –*

лан» («Пірналки»); про те, як граються у морі дельфіни («Дельфіни»); про те, «З чого складається качка» тощо [2].

Ці мотиви та образи спільно створюють унікальну атмосферу збірки, яка гармонійно поєднує навчання, розвагу та розвиток уяви. Автор майстерно використовує багатобарвність природи, життєвість персонажів та гумор для того, щоб стимулювати у дітей допитливість і цікавість до навколишнього світу. Природні явища, тварини, рослини й навіть предмети повсякденного життя перетворюються на віршовані картини, що запрошують дітей у світ дослідження й фантазії.

Таке поєднання навчання та розваги допомагає дитині пізнавати світ у формі гри. Автор вміло інтегрує в текст освітні елементи, залишаючи простір для самостійних відкриттів, що спонукає маленьких читачів думати, фантазувати та ставити питання. Різноманітні образи допомагають дітям побачити світ з нової перспективи, знаходячи в ньому щось незвичайне й дивовижне.

Збірка віршів «Лякація» [2] надихає дітей на вивчення світу через власний досвід і креативність, підкреслюючи, що світ навколо нас – це нескінченне джерело відкриттів і пригод, де кожен предмет чи явище може нести в собі новий сенс і значення.

Отже, Іван Андрусак, у своїх творах для дітей, використовує виразну художню образність, що робить їх цікавими та доступними для маленьких читачів. Він часто використовує яскраві образи природи, такі як сонце, квіти, трави, що створюють позитивний настрій та відчуття радості. Такі образи допомагають дітям уявляти та сприймати світ навколо себе через прозорі та чуттєві образи.

Також у творах Андрусяка часто зустрічаються персоніфікації, коли неживі предмети чи явища набувають людських рис та властивостей. Це робить поезії цікавими та допомагає малечі зрозуміти складні концепції через асоціації зі знайомими образами.

Усі ці художні засоби допомагають створити атмосферу доброзичливості та навколишнього світу, сприяючи тим самим розвитку фантазії та творчого

мислення маленьких читачів. Таким чином, творчість Івана Андрусяка виявляється важливим елементом у літературному вихованні та культурному розвитку дітей.

3.2. Гра з читачем як основа дитячої поезії письменника

В дитячій поезії Івана Андрусяка особливе місце займає взаємодія з читачем, що робить його творчість надзвичайно привабливою та цікавою для маленьких читачів. Автор вміло вплітає в свої вірші елементи гри, спонукаючи дітей активно співпрацювати з текстом, уявляючи, відчуваючи та розуміючи переживання персонажів. Такий підхід дозволяє юним читачам легко відчувати себе частиною казкового світу, що стимулює їх уяву та розвиток емпатії. Відтак, розглядаючи творчість Андрусяка, неможливо оминати його вміння використовувати гру з читачем як одну з ключових складових успіху його дитячої поезії.

Однією з відмітних особливостей поезії є використання нетрадиційних форм викладу. Автор виявляє схильність до імпровізації, регулярно експериментує з формами своїх віршів. Часто вірші мають нестатичні, індивідуальні структури, які не повторюються, пропонуючи читачеві новий досвід читання. Наприклад, такі співвідношення, як 2-2-2-4 у вірші «Добре знати іноземні мови», 2-2-3-1 у «Вишні», 6-1 у «Пригода» і так далі, демонструють широкий діапазон творчого підходу автора до створення поезійних композицій.

Ще однією характерною рисою творчості є використання рядків поезії, що складаються лише з одного слова. Це створює ефект простоти та концентрації уваги читача на кожному окремому слові, підсилюючи емоційний та символічний зміст поезії:

слива

щаслива –

злива

пройшла... [3, с. 15].

Поет постійно експериментує з формами своїх віршів, іноді створюючи ефект «відриву» окремих рядків від основного тексту. Це має на меті акцентування уваги на головній думці або висновку поезії. Рядочки, які здійснюють цей «відрив», можуть функціонувати як своєрідний епілог, підсилюючи враження від змісту вірша або роблячи підсумок. Такий підхід дає змогу поетові ефективно створювати враження завершеності та концентрації уваги читача на ключових моментах твору:

Киця Аліса

на дуба залізла.

Дуб: прусь!

Гілка: хрусь!

Киця Дуба ніжно: кусь!

Ще й хвостом по дубі: лусь!

... От марми-и-иза! [3, с. 18]

У творчості Андрусяка зустрічаються й рядки, які складаються лише з одного слова:

Не в горнятко – тільки в рот.

От! [3, с. 4].

Тут же не дістанеш дна!

– Глибина... [3, с. 7].

Іноді в поезіях Івана Андрусяка можна помітити ігнорування правил пунктуації. Він обмежує використання розділових знаків лише декількома символами у віршах, що створює враження простоти та безпосередності виразу. Так, цей прийом ми бачимо у віршах «Виноград», «Вишні», «Горіхова колискова», «Груші». Деякі поезії, такі як «Виноград», «Вишні», «Яблука» характеризуються також початком рядків із маленької літери:

вишивала пташка вишні

де червоне – там і вище [3, с. 11].

Часто у дитячих віршах Андрусяка можна спостерігати використання авторських новотворів, які надають його поезіям оригінальності та неповторності. Наприклад: *«за-я-блукала»*, *«звірокоцький котозвір»*, *«лападає»*, *«розвиноградилось»* тощо. Деякі слова автор обриває: *«Обрежно, обере...»*.

Одним із прийомів, які І. Андрусяк використовує для полегшення сприйняття дійсності та зацікавлення дітей є гра слів. Вона дає змогу йому створювати веселі, цікаві та запам'ятовувані вірші, які сприяють розвитку дитячої уяви та пам'яті. Наприклад: *«Я уже на глибині? / – Іще ні...»*, *«Не в горнятко – тільки в рот. / От!»* [3].

Цей прийом додає віршам кольору, ритму та жвавості, роблячи їх привабливими для молодшої аудиторії. Окрім того, гра слів сприяє розвитку мовленнєвих навичок у дітей, так як вона стимулює їх творчу уяву та здатність до асоціативного мислення. Такий підхід дає змогу поетові створювати поетичний текст, який відкриває нові можливості для сприйняття та розуміння дійсності маленькими читачами.

Із цією ж метою вдається до прийому поділу слів на склади: *«а-бри-кос!»*, *«а-бри-кусь!»* [3].

Для акцентування уваги на конкретному слові або ідеї у поезії автор часто обрає прийом «протяжності», що полягає в тому, що автор продовжує (*«ду-уже високо вгорі»*, *«От марми-и-иза!»*) чи повторює слово повторам (*«це літає горіхове листя – це літає горіхове листя»*), надаючи йому більшого значення та вагомості у тексті.

Використання пестливих звертань та зменшено-пестливих форм у поезіях Андрусяка грає важливу роль у створенні близькості та емоційного зв'язку з дитячою аудиторією. Ці слова створюють атмосферу тепла, доброзичливості та злагоди, що робить поезії більш доступними та привабливими для маленьких читачів.

Використання пестливих звертань, таких як *«дитинко»*, *«друзе»*, *«дітки»*, *«дорогі малята»*, *«любі друзі»*, створює враження індивідуального спілкування автора з кожним читачем, надаючи тексту особистий характер.

Зменшено-пестливі форми, як «малесенька», «яблунько», «водичка», підсилюють цю ефектність, надаючи поезіям більшого співзвучності та м'якості.

Такі звертання та слова створюють ілюзію, що поет знаходиться поруч із дитиною, що сприяє глибшому сприйняттю та емоційному зв'язку з поезією. Це допомагає автору створити теплу, ласкаву атмосферу, де кожне слово та образ відчуються особливо особистими та надихаючими для маленьких читачів.

Зауважимо також, що важливою складовою творчості Івана Андрусяка є колористика та звуконаслідувальні слова. Він вміло використовує ці лінгвістичні засоби для створення яскравих образів та живих звукових пейзажів у своїх віршах.

Колористика допомагає поетові передати різноманітність та красу навколишнього світу. Описуючи яблука, черешні тощо він надає своїм віршам яскравості та виразності: «яблука – червонощокі, зеленочубі», «черешні – червоні, білі, жовті», «виноградний сік – синіє, золотиться» тощо.

Звуконаслідувальні слова допомагають поетові створювати атмосферу звуків природи та життя, що оточує нас. Вони додають реалізму та живості до поезій, роблячи їх більш динамічними та емоційно збагаченими. Наприклад: «Гілка: хресь! / Дуб: прусь!».

Такі мовні прийоми не лише допомагають поетові передати свої думки та враження, але і роблять читання його віршів цікавим та захоплюючим для молодшої аудиторії.

Окрім того І. Андрусяк у своїй поезії вдається до різноманітних елементів народнопоетичної традиції, що робить його творчість ближчою до серця молодого читача та укоріненою в народній культурі.

Лічилки («Груші») та скоромовки («Мармиза») відіграють важливу роль у формуванні ритму та мелодії поезії, а також сприяють розвитку мовленнєвих навичок у дітей. Ці жанри веселої народної творчості перетворюються на літературні шедеври в руках митця.

Є у творчості поета й страшилки («Ще про чупакабру»). Іван Андрусяк вдається до цього жанру, адаптуючи його до своєї поезії та надаючи йому власного, оригінального витлумачення.

Також Андрусяк використовує елементи анекдоту та комічних ситуацій, щоб робити свої вірші цікавими та захоплюючими для дітей:

*Звірокоцький котозвір із вікна
хижо визирнув надвір – там весна!
І від тої від весни, вір-не-вір,
хоч шматок би відкусив котозвір [3, с. 21].*

Поет часто співпрацює з аудиторією, тому найбільш поширеним є прийом «риторичне питання» або «питання-відповідь». Тож, помічаємо у поезії елементи загадки: «Як би їх порахувати?», «Де тут чупакабра?», «Правда ж це чудово, дорогі малята, – / Іноземні мови досконало знати?», «Чи не бачиш де хвоста / у весни?», «де гаряче аж горить? / ду-уже високо вгорі?». З цією ж метою автор інколи уособлює себе з дітьми, використовуючи форму І особи множини: «Ми кроля не віддамо / крикнемо: «Иди домой!», «Ми сьогодні молодці – / будем плавати в ріці» [3].

Таким чином, індивідуальний стиль Івана Андрусяка є результатом комплексу факторів, що включають як особисті характеристики письменника, так і вплив зовнішніх чинників, таких як соціально-історичний контекст та літературна традиція. Основні риси його поетичного стилю відображають його індивідуальність, створюючи твори, які вражають своєю глибиною та емоційною насиченістю.

Автор вдається до нетрадиційних структур віршів, часто використовуючи нестатичні розміщення рядків та різноманітні мовні прийоми. Зокрема, він ефективно використовує рядки, складені лише з одного слова, що підсилює емоційну та символічну силу його поезії. Іноді він ігнорує правила пунктуації, щоб підкреслити простоту та безпосередність виразу. Його творчість також відрізняється використанням авторських новотворів та гри слів, що створює веселий та цікавий характер поезії.

Окрім того, він вдало використовує колористику та звуконаслідувальні слова для створення яскравих образів та звукових пейзажів у своїх віршах. Звертання до народнопоетичної традиції, використання лічилок, скоромовок та страшилок додають його творчості особливого колориту та сприяють зацікавленню молодій аудиторії до поезії. Загалом, стиль Андрусика відзначається оригінальністю, творчою енергією та здатністю привертати увагу своїм унікальним підходом до мистецтва слова.

Отже, гра з читачем в поезії Івана Андрусика становить не лише ключову складову його творчості, а й визначає її унікальний характер та привабливість для маленьких читачів. Автор вміло вплітає елементи гри у свої вірші, стимулюючи дітей активно співпрацювати з текстом та уявляти себе частиною казкового світу. Цей підхід сприяє розвитку уяви та емпатії, а також збагачує сприйняття дитячого читача, роблячи його досвід літературного сприйняття більш інтерактивним та особистим. Гра словами, нестандартні структури віршів та використання різноманітних мовних прийомів додають поезіям Андрусика жвавість та непередбачуваність, роблячи їх доступними та захоплюючими для молодших читачів. Такий підхід дозволяє дитячій аудиторії не лише читати вірші, а й активно взаємодіяти з ними, що робить творчість Івана Андрусика надзвичайно популярною в середовищі дітей та батьків.

3.3. Вплив на емоційну і когнітивну сфери поезії для дітей дошкільного віку

Поезія для дітей дошкільного віку має значний вплив на їх емоційні та когнітивні можливості. Вона не лише стимулює уяву та креативне мислення, але й сприяє розвитку мовленнєвих навичок та емоційної виразності. Поетичні тексти для малечі створюють особливий світ, де кожен вірш чи рядок може викликати радість, сміх, цікавість чи навіть задум. Такий підхід дозволяє дітям не лише освоювати мову через ритмічність та мелодійність поезії, але й розвивати емпатію, сприймати світ навколо з різних позицій та креативно реагувати на літературні образи.

Емоційний стан дитини є предметом значного інтересу для психологічних досліджень. Університетське середовище забезпечує унікальну арену для вивчення та розуміння різноманітних аспектів емоційного досвіду студентів. Від адаптації до нового навчального середовища до стресу, пов'язаного зі складністю навчання, емоційний стан студентів визначає їх здатність до навчання, соціальну адаптацію та загальний стан благополуччя. Дослідження цього питання не лише допомагає краще зрозуміти психологічні потреби здобувачів освіти, але і сприяє розробці ефективних стратегій підтримки для покращення їх навчального та життєвого досвіду.

У психології термін «емоції» означає переживання людиною її ставлення до навколишнього світу і самої себе, тобто емоції – особлива форма відображення дійсності.

Американський психолог К. Ізард пропонує таке визначення поняття «емоція – це щось, що відчувається як почуття, яке мотивує, організовує і направляє сприйняття, мислення та дії» [48, с. 27].

Н. Бобечко вважає, що емоції є «формою психічного віддзеркалення довколишнього середовища у вигляді таких переживань людини, в ході яких проявляється її ставлення до світу, реакція на вплив внутрішніх і зовнішніх подразників, відношення до своїх інших дій. Певна ситуація стимулює виникнення конкретних емоцій у людини, в разі незвичності і новизни обставин вони підсилюються. У цьому контексті емоції свідчать про позитивний чи негативний результат у реалізації своїх потреб, настроїв, мотивацій, рівень інформованості про якісь важливі для неї явища» [6, с. 199].

Емоції – це «елементарні переживання, що виникають у людини під впливом загального стану організму і ходу процесу задоволення актуальних потреб» [6, с.72]. Таке визначення емоцій дано у великому психологічному словнику. Іншими словами, «емоції – це суб'єктивні психологічні стани, що відбивають у формі безпосередніх переживань, відчуттів приємного або неприємного, ставлення людини до світу і людей, до процесу і результату його практичної діяльності» [6, с.73].

Ряд авторів дотримується наступного визначення. Емоції – це «психічне відображення у формі безпосереднього, упередженого переживання, життєвого змісту явищ і ситуацій, обумовленого відношенням їх об'єктивних властивостей до потреб суб'єкта» [14]. На думку авторів, у цьому визначенні міститься одна з основних особливостей емоцій, що відрізняє їх, наприклад, від пізнавальних процесів – безпосередня представленість в них суб'єкту відносини між потребою і можливістю її задоволення

На нашу думку, емоції – це ключовий аспект людського досвіду, що відображає відношення до подій, людей та ситуацій. Емоції впливають на наше сприйняття світу, наше рішення та поведінку. Вони можуть бути різноманітними за характером, від радості та щастя до гніву та страху, і вони відображаються на фізіологічному рівні через зміни в тілі та мозку. Емоції грають важливу роль у нашому житті, впливаючи на наше благополуччя, соціальні відносини та загальний стан психічного здоров'я.

Емоційний вплив поезій на молодшу читацьку аудиторію розглянемо на прикладі «Зайчикової книжечки» [1], в якій з самого початку починається зі вступу-звернення «Мій Зайчику», де автор налаштовує не лише на розвиток пам'яті шляхом заучування ритмізованих дієслівних віршиків, а й до спілкування і діалогу між дитиною і батьками.

Книжечка укладена ритмічною римованою прозою. І структура речень не примітивна, не одноманітна, що теж привчає дитину до розмаїття та багатогранності і мови, і тексту, і світу. Книга невелика за обсягом: у ній розміщено вісім завершених оповідань про Зайчикові пригоди.

Книга просякнута гумором та легкою іронією. Андрусяк описує типові життєві ситуації, важливі для пізнання світу: хто живе у лісі, які стосунки зазвичай панують між Зайчиками і Вовчатами; які плоди любить Зайчик, а чим ласує Лис та ін.

Окрім того автор вчить шукати вихід у безнадійних ситуаціях (просити Сороку скликати лісовий народ, а самому відволікати Лиса від безпомічного їжачка); переступати через ворожнечу перед лицем справжньої біди (хвороби

Вовченяти); не піддаватися стереотипам і насмішкам прагматиків – хоч квіти і не плоди, однак вони теж здатні дарувати насолоду.

На рівні підтексту Андрусяк вчить пізнавати світ легко, з гумором, у ігровій формі, спільно з батьками. Вчить не боятися праці (квіти на грядках), не боятися нового (цвітної капусти), допомагати другу в біді, виявляючи кмітливість; берегти ліс від забруднення; любити спорт, футбол зокрема; шанувати різдвяні свята як сакральні ритуали тощо.

Кожна із зайчикових пригод і навчає, і розвиває, і виховує маленького читача, більше того, заохочує до спілкування (а окремий розділ написаний спеціально для тат), у педагогічних замітках зазначалося вище.

У першій казочці розповідається про відкриття Зайчиком екзотичних зерен. Після кількох пригод, коли він спробував їх і зрозумів, що вони несмачні, Лисичка і Вовк насміхаються з його знахідки. Зайчик, хоч і лінкуватий спочатку, приступив до роботи: він скопав грядки, посіяв не лише дивні зерна, але і капусту та моркву. Весь літній період поливав їх, і *«під осінь на грядці вирости квіти»* [1, с.10].

Отже, історія з зернятами навчила Зайчика працювати (копати, поливати, доглядати). Від цієї праці він став фізично сильнішим. Коли екзотичні зерна розцвіли, він відчував радість не лише від смаку їжі, але й від їх краси. Це позначилося на його духовному розвитку. Зайчик також пережив, коли першокласники – діти його звичайних ворогів, лисенята і вовчата – прийшли з подарунками і попросили квіти.

З першого епізоду видно, що казка має навчальний, розвивальний і виховний зміст, створює доброзичливу і лагідну атмосферу, і має нетрадиційний сюжет, де хижаки показують знаки дружби до Зайчика, надсилаючи своїх дітей з подарунками.

У розділі «Порятунок», Зайчик набуває тактичних навичок. Взимку в лісі їжачок потрапив у небезпеку – його засипало гілками, і його лапка отримала травму від колючок. Зайчик почув його стогін і намагався знайти, але без успіху.

Зусиллями всіх друзів – Сорок, Білок, Синичок та двісті двадцять сім Зайців – Лиса вдається відволікти, і їжачка врятувати від небезпеки. Ця історія передає кілька моральних уроків. По-перше, вона засуджує нахабство хижака, який чатував на пораненого їжачка: *«Не матиме обіду, хто внадивсь на біду»* [1, с.17]. По-друге, вона показує, що об'єднавшись, лісовий народ може перемогти будь-якого хижака: *«Я сам би не подужав. Але усі – змогли!»* [1, с.18].

Однак у оповіданні є напружений момент, коли Лис розуміє гру Зайчика і висловлює свої плани: *«... хитрючі ці руді... З'їм спершу їжака я, а Зайця вже тоді!»* [1, с.17]. Автор вміло використовує паузу для того, щоб заспокоїти маленького читача у наступному реченні: *«Малята, не хвилюйтесь – нікого він не з'їсть. Вже збіглися всі друзі – Сороки, білок шість...»* [1, с.17].

Таким чином, ця казка не лише цікаво розповідає про пригоди лісових мешканців, але й вчить дітей моральним цінностям, таким як солідарність, взаємодопомога і справедливість.

У розділі «Сонячний гість» Андрусак розвиває уяву та мову маленького читача через розповідь про Сонячного Зайчика. Ця історія надає дітям можливість уявити собі персонажа, який відрізняється від звичайних зайчиків завдяки своїй особливій природі та вмінням, пов'язаним з сонцем.

У розділі «Про лікаря» автор навчає персонажів, а також маленьких читачів, переступати через емоції, традиції та стереотипи у разі справжнього горя. Зайчик і його друзі стикаються з важливим завданням допомогти хворому Вовченяті, яке міг би вирішити лише міський лікар. Однак замість цього вони звертаються до *«Зайчика любого»*, який приходить на допомогу в незвичайне міське середовище [1, с.25].

Події в розділі також мають свої парадоксальні моменти, які допомагають дітям розширювати свої уявлення про світ. Наприклад, Зайчик виявляється у місті, що дає змогу авторіві інтегрувати в історію важливі елементи екологічного виховання через розмову про харчування та його наслідки для Вовченяти.

Розділ «Нападник Зайчик» виявляється найбільш динамічним у книзі. І. Андрусяк використовує короткі речення, наповнені дієсловами, щоб описати захоплення лісових мешканців футболом та напружені моменти, коли Зайчика рекомендують для юнацької футбольної ліги.

В тексті іронічно змальовано вічне суперництво між командами «Динамо» з Києва та «Шахтар» з Донецька, а також згадані прізвища видатних українських футболістів, таких як Малявський, Шустий, Ребро, Ворона [1]. Цей розділ спонукає батьків до активної участі у читанні разом з дітьми, спонукаючи до діалогу про футбольних гравців, ліги та різницю між юнацьким та дорослим футболом.

Такий підхід Андрусяка не лише зацікавлює малечу, а й відкриває для неї нові горизонти у спортивному світі, виховуючи інтерес до активного способу життя та здорового спорту, що є важливим в контексті сучасного довкілля, що часто перенасичене іншими типами розваг.

Наприкінці книжечки вміщено оповідку про «Зайчикове Різдво» [1], де Андрусяк в ігровій і теплій формі прописує українські традиції та атрибути Різдва Христового: приходить Миколай із подарунками як провісник Різдва; до свята треба прибратися, приготувати кутю, узвар, пиріг з капустою і рибку – подарунок від хитрючого Лиса (усе пісні страви). А потім очікувати/запалити зірку в небесах і очікувати на Немовля, яке поселиться у святково прибраній домівці. Ця історія, хоч і виписана дещо схематично, теж потребує подальшої розмови вихователки-тата-мами-дідуся-бабусі із маленьким читачем, тобто спонукає до співтворчості, пізнавально-розвивального діалогу про цінності.

Розділ «Зайчикове Різдво» відтворює українські традиції та атрибути Різдва Христового в ігровій формі. В цій оповідці важливими елементами є прихід Миколая з подарунками, прибирання до свята, приготування традиційних страв як куті, узвару, пирога з капустою, а також рибки, яка є подарунком від Лиса. Усі ці дії й обряди відображають українську культуру і звичаї святкування Різдва.

Ця оповідка, стимулює маленьких читачів до співтворчості і діалогу з дорослими про цінності, традиції та культурні норми. Важливо, щоб батьки,

бабусі та дідусі розширювали знання дітей про Різдво, розмовляючи про значення кожного обряду та його символіку, що дозволить малечі краще розуміти світ навколо і поглиблювати свої культурні знання.

Завершальний розділ книги «Колискова для Зайчика» має особливе значення, так як в ньому автор нагадує про те, що кожен, у тому числі і Зайчик, колись був маленьким і навчався усьому поступово:

«Світ засина,

світить у вікно...

Навіть світ наш був маленький

Теж колись давно» [1, с. 47].

Це є важливим зверненням до маленьких читачів, спонукаючи їх роздумувати про свій власний розвиток і дорослішання.

Саме в останній частині книги автор стимулює читачів до творчості, закликаючи їх продовжити свої власні цікаві історії, які вчать та дозволяють набувати нові знання і досвід. Це може бути розповідь про нові відкриття, подорожі, взаємодію з природою або інші унікальні пригоди, що запам'яталися і навчили чогось важливого.

В табл.3.1 згруповані основні аспекти емоційного впливу поезій Івана Андрусяка на молодшу читацьку аудиторію.

Таблиця 3.1

Основні аспекти виховного потенціалу поезій І. Андрусяка для дітей

Аспект	Опис
Емоційна чутливість	Жива мова та емоційно насичені образи допомагають дітям розуміти та відчувати емоції персонажів та їх власні.
Співчуття та емпатія	Поезії стимулюють співчуття до персонажів та вчать відчувати емоції інших людей, що сприяє розвитку соціальної взаємодії.
Емоційна безпека	Виразні образи допомагають дітям відчувати себе емоційно безпечно під час читання, що сприяє загальному самопочуттю та психологічному комфорту.
Радість та задоволення	Поезії надають дітям можливість насолоджуватися моментами радості та відкриття нових світів, що сприяє позитивному емоційному досвіду.
Емоційний відпочинок	Читання поезій може слугувати емоційним відпочинком від повсякденних занять, що допомагає знайти внутрішній спокій та розслабленість.

Джерело: власна розробка автора

Таким чином, поезії Івана Андрусяка мають значний емоційний вплив на молодшу читацьку аудиторію завдяки їх яскравості, мелодійності та вмінню захопити уяву дітей. Кожна поезія не лише розповідає цікаві історії, але й відкриває малюкам нові світи і можливості для творчості. Вони стимулюють дитячу уяву, допомагають розвивати мовленнєві навички та сприяють вихованню моральних цінностей, таких як дружба, взаємодопомога та справедливість.

Поезії про Зайчика та його друзів вчать дітей бачити світ через призму екологічного та культурного виховання, що є важливим у сучасному світі. Взаємодія з творчістю Андрусяка сприяє глибшому розумінню світу, розвиває емоційну інтелігенцію та надихає маленьких читачів на самовираження через літературу.

Таким чином, поезії Івана Андрусяка не лише захоплюють, а й впливають на емоційний, інтелектуальний і культурний розвиток молодших читачів, стимулюючи їх до досліджень та творчого вираження.

Поезії Івана Андрусяка є цінним ресурсом виховного потенціалу для дітей, так як вони не лише розважають, але й вчать важливим життєвим цінностям через яскраві образи та живу мову. Кожна поезія відкриває перед маленькими читачами нові історії і стимулює їх до думок, роздумів та дій. Вони сприяють розвитку уяви, емоційної чутливості та соціальних навичок, збагачуючи внутрішній світ дітей і підтримуючи їх моральне зростання.

Моралізаторство у творчості митця відіграє важливу роль. Тому у поезії І. Андрусяка часто зустрічаються елементи байки, які сприяють формуванню моральних цінностей у юних читачів. Наприклад, вірш «Глибина» розкриває ідею, що справжні перешкоди часто знаходяться усередині нас самих, і важливо навчитися подолати їх. У поезії «Добре знати іноземні мови» автор закликає маленьких читачів вивчати інші мови, що допоможе їм краще розуміти світ і здійснювати взаємодію з людьми з різних країн.

Подібні вірші мають дидактичне спрямування, наповнені влучними порадами малюками: *«Ого-го! Не йдоть сюди! / Забагато тут води!»* [Кабан дикий].

Такий підхід відображає бажання письменника не лише розважати, а й підготувати дітей до дорослого життя, де вони зможуть здобувати нові знання, долати виклики та розуміти важливість міжкультурного спілкування. Ці поезії стимулюють молодших читачів до саморозвитку і пізнання оточуючого світу через яскраві образи та мудрі вислови.

Безперечно, моральні цінності є дуже важливими, і автор прямо чи опосередковано доносить їх до маленьких читачів на прикладі поведінки звірят («Зайчикова книжечка») у різних ситуаціях. Так, наприклад, коли зайчик зголошується податися в місто за ліками для вовченяти, звідки й випливає сентенція: якщо біда у вовка, то й вовку допоможи.

Мова твору багата, окремі речення звучать як афоризми: *«Час біжить – як віхола мете; у нього в домі сонце є – духмяний апельсин; Упоратись з ними – велика морока, і сам не зарадить їм тато Сорока»* [1].

Синонімічні формули розвивають словниковий запас маленького читача. Наприклад:

« - Зайчику, любий, велике в нас горе. Наше Вовчатко страшенно хворе. Не може, бідненьке, ні пити, ні їсти. Дядечко Дятел каже, що з міста треба покликати мудрого лікаря, тільки чимшвидше – вагатися ніколи...» [1, с. 25];

« - Я сюди, пане Коте, прийшов не гуляти! Мені лікаря треба знайти для маляти. Вовченя захворіло, і Дятел, наш фельдшер, каже: стрівся з такою хворобою вперше. Ані пити не може воно, ані їсти... Тут зарадити мусить лиш лікар із міста» [1, с. 26].

Тут є те, що дорослий прочитає «між рядками» і зможе обговорити з дитиною: той, хто вважається слабким, теж може і повинен в певних ситуаціях переступати через свої обмеження, зібрати, як то кажуть, усі свої сили, аби прийти на допомогу потребуєчому їй.

Тим більше актуальні ці принципи зараз, коли життєві реалії диктують зовсім інші правила гри, яким підпорядковуються й діти, обираючи собі за героїв антигероїв, розуміючи, що світом керують сила і гроші.

Однак є надія, що читання доброї літератури зробить своє, і наші діти виростуть добрими, справедливими та розумними.

В табл. 3.2 згруповані основні аспекти виховного потенціалу поезій Івана Андрусяка для дітей.

Таблиця 3.2

Основні аспекти виховного потенціалу поезій І. Андрусяка для дітей

Аспект	Опис
Розвиток уяви	Поезії мають яскраві образи, які стимулюють уяву дітей і відкривають нові світи та історії.
Соціальні навички	Байкові сюжети вчать дітей важливим моральним цінностям, таким як доброта, милосердя, взаєморозуміння та взаємодопомога.
Моральне зростання	Поезії містять дидактичні елементи, які сприяють формуванню моральних цінностей у дітей і навчають їх важливим життєвим урокам.
Розвиток словникового запасу	Синонімічні вирази та складніші конструкції сприяють розширенню словникового запасу та розвитку когнітивних здібностей.
Саморозвиток	Поезії стимулюють у дітей бажання вчитися, розвиватися та краще розуміти світ через просте і мудре слово автора.
Підготовка до життя	Твори допомагають дітям готуватися до складних викликів дорослого життя, надаючи їм позитивний моральний фундамент і розумові інструменти для вирішення проблем.
Допомога ближньому	Виховує в дітях уміння надавати підтримку та допомогу іншим у скрутні часи, сприяє взаємодопомозі та формуванню взаєморозуміння.
Любов до праці	Спонукає до наполегливості, відповідальності та задоволення від досягнень, сприяє особистісному розвитку та позитивному внесению у суспільство.

Джерело: власна розробка автора

Важливо також зазначити, що поезія Андрусяка має вагомий вплив і на когнітивну сферу дитини:

1. Розвиток мовленнєвих навичок. Ритмічність і мелодійність поезії сприяють кращому освоєнню мови дитиною, розвивають її словниковий запас і розуміння мовних структур.
2. Когнітивний розвиток через літературні тексти. Поезія розширює когнітивні можливості дітей, так як вона вимагає від них аналізу інформації, уяви і асоціативного мислення.
3. Сприяння пізнавальним процесам. Вивчення поетичних текстів допомагає дітям розвивати уміння виражати свої думки, формулювати власні ідеї і розуміти складні концепції через метафори та образи.

Отже, дитяча поезія І. Андрусяка має значний вплив на їх емоційну та когнітивну сфери. Вона сприяє розвитку емоційної чутливості та емпатії у

малюків, так як часто висвітлює теми, які близькі їх світосприйняттю: природа, тварини, родинні взаємини. Вірші Андрусяка активно стимулюють уяву дітей, сприяючи їх творчому розвитку та умінню відчувати й виражати емоції. Окрім того, вони сприймаються як засіб для підвищення мовленнєвої компетентності, так як вірші часто використовують багатий словник та ритмічну структуру.

За допомогою поезії діти вчаться сприймати світ більш усвідомлено і відчувати радість від мовленнєвої творчості. Вона також сприяє розвитку когнітивних здібностей, таких як увага та пам'ять, так як вимагає концентрації на вірші, його змісті та ритмі. Взаємодія з поезією допомагає дітям збагачувати свій емоційний досвід і розуміння світу, що оточує їх, розвиваючи в них креативність та уміння виражати свої думки та почуття.

ВИСНОВКИ

Дослідивши художній і виховний потенціал поезії для дітей І. Андрусяка («Зайчикова казка» [1], «Лякація» [2], «Чупакабра та інші зайчики» та «Усе солодший сад» [3]), можемо зробити наступні висновки:

1. Література для дітей має низку унікальних особливостей, які роблять її важливим інструментом у вихованні та розвитку молодших читачів. Вона відрізняється простою і зрозумілою мовою, яка допомагає дітям легше сприймати інформацію та розвивати мовленнєві навички. Сюжети дитячих творів часто насичені пригодами та яскравими образами, що стимулює уяву та цікавість дітей. Значну роль відіграють моральні уроки, які допомагають дітям формувати етичні норми і розрізняти добро та зло. Емоційна насиченість і ліризм сприяють глибшому емоційному відгуку та співпереживанню. Динамічність розвитку сюжету тримає увагу читача і робить процес читання захоплюючим.

2. Дитяча література виконує різноманітні функції, що включають виховні, навчальні, розважальні, комунікативні та естетичні аспекти. Ці функції сприяють розвитку моральних цінностей, соціальних навичок, уяви та творчих здібностей дитини. Дитяча література не лише надає знання та відповіді на питання, що виникають у процесі зростання, але й створює емоційно насичений світ, який глибоко впливає на психологічний та особистісний розвиток юного читача.

3. Особливості читацької рецепції у дошкільному віці визначаються його унікальними психічними та емоційними особливостями. Дошкільнята активно сприймають літературні твори через призму яскравої уяви та емоційного зв'язування з текстом. Важливу роль у їх читанні відіграють ілюстрації, що допомагають розуміти сюжет і розширюють уявлення про світ. Простота текстів та їх емоційне насичення сприяють глибокому залученню дітей до читання. Взаємодія з дорослими під час читання створює атмосферу підтримки і сприяє позитивному ставленню до літературного світу, що є ключовим моментом у формуванні читацьких навичок з самого раннього віку.

4. Іван Андрусак є досить відомою постаттю в сучасній українській дитячій літературі. Його твори, які поєднують у собі глибокий психологізм персонажів і захопливий сюжет, здобули визнання як серед молодших, так і серед дорослих читачів. Андрусак вдало поєднує в своїх книгах моральні цінності та естетичний смак, сприяючи формуванню у молоді важливих життєвих принципів. Іван Андрусак не лише збагачує українську дитячу літературу своїми творами, а й виступає важливим промотором читацької культури та виховання молодого покоління.

5. Іван Андрусак демонструє значне жанрове розмаїття у своїй творчості для дітей, охоплюючи казки, оповідання, поезію та п'єси. Кожен з цих жанрів відзначається оригінальним підходом та вмінням створювати живі й запам'ятовувані образи для юного читача. Тематично його твори розгортаються від пригодницьких історій та веселих пригод до віршів, що прославляють природу та людські взаємини. Кожен текст Івана Андрусяка має глибину та сприймається як важливий моральний посібник, спрямований на розвиток та виховання молодшого покоління.

6. Авторський погляд Івана Андрусяка на поезію для дітей відзначається уважним ставленням до дитячого світу та особливостями їх сприйняття. Він вбачає у поезії не лише засіб розваги, але й потужний інструмент для виховання та розвитку дитячої особистості. Письменник ставить на перше місце спрощене, але глибоке сприйняття світу, що дає змогу йому створювати вірші, зрозумілі та цікаві для маленьких читачів. Він активно використовує яскраві образи та просту мову, щоб надати дітям можливість легко усвідомлювати та відчувати поетичні тексти. Окрім того, Андрусак прагне викликати в дітях любов до мови та літератури, надаючи їм засоби для творчого самовираження і розвитку уяви.

7. Твори Івана Андрусяка для дітей вражають своєю барвистою художньою образністю, яка сприяє формуванню у маленьких читачів чуттєвого сприйняття світу. Він майстерно використовує образи природи, які переплітає з емоційним станом персонажів, що робить його творчість емоційно насиченою та зрозумілою для дітей. Окрім того, автор вдається до використання

персоніфікацій, що допомагає дітям сприймати неживі предмети як живих та розумних суб'єктів. Його вірші відзначаються чітким ритмом та вдало підібраними римами, що робить їх легко запам'ятовуваними та приємними для читання.

8. Гра з читачем в творчості Івана Андрусяка становить важливу складову його дитячої поезії, роблячи її особливо привабливою для маленьких читачів. Автор вміло вплітає елементи гри в свої вірші, спонукаючи дітей активно взаємодіяти з текстом, уявляючи та відчуваючи переживання персонажів. Цей підхід не лише стимулює уяву та розвиток емпатії, але й допомагає молодим читачам легко відчувати себе частиною казкового світу. Використання гри зі словами, новаторських форм викладу та нетрадиційних мовних прийомів сприяє створенню цікавих та запам'ятовуваних поезійних творів. Такий підхід не лише робить поезії доступними для маленьких читачів, а й сприяє їх мовленнєвому розвитку та креативному мисленню. Відтак, гра з читачем в поезіях Івана Андрусяка відкриває двері у світ фантазії та навчання через літературу, роблячи його творчість унікальною й популярною серед дітей.

9. Вплив поезії І. Андрусяка на емоційну і когнітивну сфери дітей дошкільного віку є значущим і багатогранним. дитяча поезія І. Андрусяка має значний вплив на їх емоційну та когнітивну сфери. Вона сприяє розвитку емоційної чутливості та емпатії у малюків, так як часто висвітлює теми, які близькі їх світосприйняттю: природа, тварини, родинні взаємини. Вірші Андрусяка активно стимулюють уяву дітей, сприяючи їх творчому розвитку та умінню відчувати й виражати емоції. Окрім того, вони сприймаються як засіб для підвищення мовленнєвої компетентності, так як вірші часто використовують багатий словник та ритмічну структуру.

За допомогою поезії діти вчаться сприймати світ більш усвідомлено і відчувати радість від мовленнєвої творчості. Вона також сприяє розвитку когнітивних здібностей, таких як увага та пам'ять, так як вимагає концентрації на вірші, його змісті та ритмі. Взаємодія з поезією допомагає дітям збагачувати свій емоційний досвід і розуміння світу, що оточує їх, розвиваючи в них креативність та уміння виражати свої думки та почуття.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Андрусяк І. Зайчикова книжечка. Київ, 2018. 48 с.
2. Андрусяк І. Лякація : вірші для дітей. Київ : Фонтан казок, 2017. 56 с.
3. Андрусяк І. Чуपाкабра та інші зайчики. Усе солодший сад. Київ: Фонтан казок, 2014. 44 с.
4. Біла А. Солодка хвороба Івана Андрусяка. *Критика*. 2002. Ч. 1–2. С. 24.
5. Білецький Д. М., Ступак. Ю. Українська дитяча література: для педагогічних інститутів і педагогічних училищ. Київ : Рад. школа, 1963. 263 с.
6. Бобченко Н. Основи загальної та юридичної психології: курс лекцій. Київ : Алерта; ЦУЛ, 2011. 224 с.
7. Богданець-Білокаленко Н. І. Художнє слово для дитини – духовне джерело формування національних цінностей. *Педагогічна освіта : теорія і практика : зб. наук. праць*. Кам'янець-Подільський : ПП Зволейко Д., 2010. Вип. 5. С. 89–92.
8. Винник В.М. Дитяча література: до проблеми бінарності текстів. *Вісник Житомирського державного університету. Філологічні науки*. 2011. Вип. 60. С. 197–199.
9. Винник Т. Іван Андрусяк: «Я дуже оптимістично налаштований щодо поезії». *Слово Просвіти*. 2010. № 52. С. 10–14.
10. Вовк О. В. Основні завдання української дитячої літератури (роздуми над проблемою). URL: <http://dspace.nbuiv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/16570/27-Vovk.pdf?sequence=1> (дата звернення 07.07.2024)
11. Вовк У.С. Поняття дитячої літератури та її художня специфіка. Слово Світ. *Вісник Національного університету «Львівська Політехніка»*. Львів: Національний університет «Львівська Політехніка», 2002. Вип. 453. С. 352–356.
12. Волошук В. Індивідуальний авторський стиль, ідіолект, ідіостиль:

питання термінології. *Наук. пр. Миколаївського держ. гуманітарного ун-ту ім. Петра Могили*. Миколаїв: МДГУ ім. Петра Могили, 2007. Т. 55. Вип. 42. С. 5–9.

13. Галич О., Назарець В., Васильєв Є. *Теорія літератури: Підручник*. Київ: Либідь, 2001. 488 с.

14. Гаврилькевич В., Фірстова О. Емоційні стани особистості: теоретичне дослідження феномену. *Psychology Travelogs*. №2. С. 41–50. URL: <https://doi.org/10.31891/PT-2023-2-15> (дата звернення 06.06.2024).

15. Гнідець У. С. Концептуалізація розуміння сучасної літератури для дітей та юнацтва в світлі наукової критики. *Література. Діти. Час: Вісник Центру дослідження літератури для дітей та юнацтва*. Вип. 1. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2011. С. 25–35.

16. Гнідець У. С. Сучасна література для дітей та юнацтва: самотній феномен в історії розвитку літератури. *Педагогічна освіта: теорія і практика*. 2012. Вип. 11. С. 134–140. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/znppo_2012_11_26 (дата звернення 02.07.2024).

17. Головченко Н. Іван Андрусяк про сірку на порох і проблеми самоідентифікації українців. *Українська культура*. 2020. № 1-2 (1062). С. 54-58. URL: <https://lib.iitta.gov.ua/id/eprint/720585> (дата звернення 13.06.2024).

18. Грипич С. Н. Роль дитячої художньої літератури у формуванні особистості та мовного розвитку дитини. *Оновлення змісту, форм та методів навчання і виховання в закладах освіти*. 2012. Вип. 5. С. 136–139. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Ozfm_2012_5_32 (дата звернення 01.07.2024).

19. Гром'як Р., Ковалів Ю. І. *Літературознавчий словник*. Київ : Академія, 1997. 752 с.

20. Деркачова О. Експеримент Івана Андрусяка. *Книжковий клуб плюс*. 2006. № 6. С. 16–17.

21. Зайцева К. Наратологічні аспекти дослідження сучасної дитячої літератури. *Літературознавчі студії КНУ*. Вип. 35. ВПЦ «Київський університет», 2012. С. 220–225.

22. Зубрицька М. *Номо legens: читання як соціокультурний феномен*. Львів: Літопис, 2004. 352 с.

23. Качак Т. Дитина-читач і специфіка рецепції як оптика дослідження літератури для дітей та юнацтва. *Окриленість словом: збірник наукових праць на пошану професора Степана Хороба* / Відп ред., упоряди. Роман Піхманець. Івано-Франківськ: Місто НВ, 2019. 684 с. С. 247–256.

24. Качак Т. Б. Комунікація дитини і світу в сучасній українській прозі для дітей. *Література. Діти. Час. Вісник центру дослідження літератури для дітей та юнацтва*. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2011. Вип 1. С. 160–165.

25. Качак Т. Б. Сучасна українська дитяча література: аспекти гендерної інтерпретації. *Літературне місто. Онлайн-бібліотека української літератури. Освітній онлайн-ресурс*. URL: <http://litmisto.org.ua/?p=25650> (дата звернення 03.07.2024)

26. Качак Т. Б. Сучасна українська література для дітей та юнацтва як зміст літературної освіти. *Гірська школа Українських Карпат*. 2017. № 17. 161–165. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gsuk_2017_17_40 (дата звернення 10.07.2024)

27. Качак Т. Б. Тенденції розвитку української прози для дітей та юнацтва початку ХХІ ст. [монографія]. Київ: Академвидав, 2018. 320 с.

28. Кизилова В. В. Література для дітей та юнацтва: художня специфіка, тенденції інтерпретації. *Актуальні проблеми української літератури і фольклору*. Донецьк, 2012. Вип. 17. С. 10–19.

29. Кизилова В. В. Художня специфіка української прози для дітей та юнацтва другої половини ХХ століття: монографія. Луганськ : Видво ДЗ «ЛНУ імені Тараса Шевченка», 2013. 400 с.

30. Круть І. Ю. Дослідники літератури. URL: <http://urccyl.com.ua/doslidnyky-literatury/krut> (дата звернення 12.07.2024).

31. Купріян О. Слідом за поетичним словом. Критика. 2009. № 5–6 (139–140). С. 34–37. URL: <https://krytyka.com.ua/articles/slidom-za-poetychnym-slovom> (дата звернення 16.06.2024).

32. Кухар-Онишко О. С. Індивідуальний стиль письменника: генезис, структура, типологія. Київ: Вища школа, 1985. 175 с.

33. Лексикон загального та порівняльного літературознавства.

Чернівці: Золоті литаври, 2001. 636 с.

34. Лесин В. М., Пулинець О. С. Словник літературознавчих термінів. 2-ге вид. перероблене і доповнен. Київ, 1965. 431с.

35. Літературознавча енциклопедія : У двох томах. Т.1 / Авт.-уклад. Ю. І. Ковалів. Київ: ВЦ «Академія», 2007. 608 с.

36. Логвиненко Ю. Творча еволюція Івана Андрусяка. *Літературознавчі обрії. Праці молодих учених*. Вип. 6. Київ : Ін-т літератури імені Т. Шевченка НАН України, 2004. С. 99–102.

37. Папуша О. М. Дитяча література як маргінес літературознавчої теорії: до проблеми конституювання об'єктів наукового дискурсу. *Слово і час*. – Київ: Науковий журнал інституту літератури ім. Т. Г. Шевченка НАН України та національної спілки письменників України. 2004, № 12. С. 20–27.

38. Папуша О. М. Теоретичний дискурс дитячої літератури: у пошуках об'єкта. *Вісник НУ імені Івана Франка*, Львів, 2002. С. 172–183.

39. Переломова О. Ідіостиль Валерія Шевчука : дис. ... канд. філол. наук : Суми, 2002. 139 с.

40. Расихіна В.О. Жанрово-стильові особливості збірки «Чупакабра та інші зайчики. Усе солодший сад» І. Андрусяка. *Збірник матеріалів II Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції «Актуальні проблеми слов'янської філології»*. Запоріжжя: ЗНУ, 2015. С. 24–28. URL: <https://sites.znu.edu.ua/conf-slovyanska-filologia-2015/img/materiali-internet-konf.pdf> (дата звернення 22.06.2024).

41. Сварич Н. Еволюція художньо-естетичних пошуків Івана Андрусяка: дис. ... канд. філол. наук: 10.01.01. Київ, 2017. 191 с.

42. Скориця Д.В. Шарова Т.М. Специфіка сучасної української дитячої літератури. *Українські студії в європейському контексті: зб. наук. пр.* 2021. № 4. С. 79–86. URL: <http://elar.tsatu.edu.ua/handle/123456789/16004> (дата звернення 30.06.2024).

43. Ставицька Л. Про термін ідіолект. *Українська мова*. 2009. № 4. С. 3–15.

44. Ушкалов Л. Що таке українська література: есеї. Львів : Вид-во

Старого Лева, 2015. 352 с.

45. Цалапова О. М. Дослідники літератури. URL: <http://urccyl.com.ua/doslidnyky-literatury/calapova/> (дата звернення 14.07.2024).

46. Шулькова К. І. Тенденції розвитку дитячої літератури кінця XX – початку XXI століття. *Наукові записки Бердянського державного педагогічного університету*. 2015. Вип. V. С. 294–303.

47. «Я творю для дітей!»: до 45-річчя українського письменника Івана Андрусяка: бібліогр. покажч. для організаторів дитячого читання; авт.-уклад. І. В. Яковець, Ф. Ю. Зінченко. Київ, 2014. 31 с.

48. Izard E.C. *The Psychology of Emotions*, Springer Science & Business Media, 1991. 452 p.